

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

master in de handelswetenschappen

Masterthesis

Heeft het volgen van ondernemerschapsonderwijs een invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten?

Julie Grootaers

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de handelswetenschappen, afstudeerrichting ondernemerschap en management

PROMOTOR :

Prof. dr. Jelle SCHEPERS

BEGELEIDER :

De heer Rik VANHEES

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2022
2023

Faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

master in de handelswetenschappen

Masterthesis

Heeft het volgen van ondernemerschapsonderwijs een invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten?

Julie Grootaers

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van master in de handelswetenschappen, afstudeerrichting ondernemerschap en management

PROMOTOR :

Prof. dr. Jelle SCHEPERS

BEGELEIDER :

De heer Rik VANHEES

WOORD VOORAF

Beste lezer, deze masterthesis gaat over *De invloed van ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie van de studenten*. Het onderzoek levert een bijdrage voor de Universiteit Hasselt aangezien ze een concreet zicht krijgen op hoe ver ze gevorderd zijn op vlak van ondernemerschapsonderwijs. Vorig academiejaar werd de invloed van ondernemerschapsonderwijs van de Universiteit Hasselt reeds onderzocht, maar dan op de ondernemende intenties. Vanuit dat onderzoek werd de aanbeveling gegeven om andere uitkomsten van ondernemerschapsonderwijs te onderzoeken. Uit dit standpunt tracht deze masterproef een antwoord te bieden op welke invloed de ondernemende opleidingsonderdelen hebben op de ondernemerschapspassie van de studenten. Deze masterthesis stelde mij in staat de aangeleerde en bestudeerde onderzoeksmethodes en -technieken om te zetten in mijn eigen gevoerd onderzoek.

Deze paper vormt het sluitstuk van mijn studentencarrière aan de Universiteit Hasselt. Binnen deze leerrijke jaren doorliep ik zowel de bachelor als twee masteropleidingen. Aangezien ik mijn interesse voor de vakgebieden economie en ondernemerschap wil omzetten in mijn passie voor lesgeven, combineer ik deze masterproef met de educatieve masteropleiding. Beide opleidingen heb ik met veel interesse doorlopen. Mijn opleiding doorheen de Universiteit Hasselt bood mij zowel uitdagingen als opportuniteiten zowel op intellectueel als op persoonlijk vlak. Ik kijk met trots terug op mijn traject, met de stappen die ik als handelswetenschapper en als leerkracht in spe heb gemaakt, alsook op de volharding op de moeilijkere momenten.

Dit traject en onderzoek doorliep ik uiteraard niet alleen. Om die reden richt ik nog graag een woord van dank naar een aantal personen. In de eerste plaats naar mijn promotor prof. dr. Jelle Schepers en begeleider dhr. Rik Vanhees voor de begeleiding, feedback, openheid, eerlijkheid en samenwerking doorheen het proces. Dankzij hen kreeg ik hulp bij het oplossen van problemen die zich voordeden. Dit stelde mij in staat te streven naar een zo goed mogelijk antwoord op de onderzoeksvraag. Hiernaast wil ook de professoren en studenten bedanken voor hun bereidwillige samenwerking. Zonder hun respons zou dit onderzoek niet mogelijk geweest zijn. Verder wil ik ook mijn vrienden en naaste familie, met in het bijzonder mijn ouders bedanken voor de steun en geloof doorheen de opleiding.

Ik wens u alleszins veel leesplezier,

Julie Grootaers

Tongeren, juni 2023

SAMENVATTING

In het bestaande onderzoeksveld rond ondernemerschapspassie wordt aangegeven dat dit aangewakkerd kan worden door ondernemerschapsonderwijs te geven (Lee, Cortes, & Joo, 2021). Studenten die ondernemerschapsonderwijs volgen ontwikkelen hogere niveaus van ondernemerschapspassie voor oprichten door de veranderende perceptie van de *skills* en *abilities* die de positieve emoties verhogen en de negatieve emoties verlagen ten aanzien van het ondernemerschapsproces (Lee et al., 2021). Dit wordt beargumenteerd vanuit de *self efficacy theory* doordat studenten de relevante kennis en vaardigheden rond ondernemerschap aangeleerd krijgen waardoor ze meer vertrouwen hebben om in een bepaalde context succesvol te presteren en te handelen (Wood & Bandura, 1989). Ondernemerschapsonderwijs zorgt ervoor dat de ondernemerschapspassie van de studenten verhoogt en levert een bijdrage aan de economie aangezien ondernemerschapspassie een aanzienlijke rol speelt bij de creatie en de ontwikkeling van ondernemende activiteiten en middelen (Cardon et al., 2013). Het onderzoek naar ondernemerschapspassie wordt des te meer aangesterkt door het groeiende belang van ondernemersactiviteit in functie van economische en sociale ontwikkeling (Nabi et al., 2017).

Ondernemerschapspassie kan onderverdeeld worden in drie domeinen, namelijk in passie voor uitvinden, ontwikkelen en oprichten (Cardon et al., 2009). Passie voor oprichten heeft betrekking op het verzamelen van de nodige financiële, menselijke en sociale middelen die nodig zijn om een nieuwe onderneming op te richten (Cardon et al., 2009). Motivatie speelt bij dit type ondernemerschapspassie een aanzienlijke rol aangezien de wens om een organisatie op te richten een belangrijke motivator is voor veel ondernemers (Aldrich & Zimmer, 1986). Ondernemers hebben vaak behoefte aan prestaties neer te zetten die tot uiting komen in de oprichtingsgebeurtenis die hun ondernemend gedrag weerspiegelt (Katz & Gartner, 1988). Ondernemers die passie voor oprichten ervaren genieten vooral van het proces van het oprichten van een onderneming en ontwikkelen vaak identiteiten die verweven zijn met de identiteit van de onderneming (Cardon et al., 2005). In deze masterthesis gaan we dieper in op de passie voor oprichten, aangezien studenten in de verschillende opleidingsonderdelen aangewakkerd worden om ondernemerschapspassie te vertalen naar een eigen onderneming.

In het onderzoek van Lee et al. (2021) wordt de algemene invloed van ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie voor oprichten van de studenten gemeten. Dit onderzoek tracht een bijdrage te leveren aan de literatuur door een onderscheid te maken tussen theoretisch en praktisch ondernemerschapsonderwijs aangezien Lee et al. (2021) zich heeft gebaseerd op een algemene cursus ondernemerschap. Hiernaast heeft dit onderzoek gebruikgemaakt van ondernemers die zich in de directe familie bevinden van studenten als modererende variabele. Deze masterthesis draagt hieraan bij door de algemene invloed van eerdere blootstelling op de relatie tussen ondernemerschapsonderwijs en ondernemerschapspassie na te gaan. Studenten kunnen namelijk ook beïnvloed worden door mensen die niet tot deze kring behoren (Krueger & Carsrud, 1993). Zo wordt er onderzocht welk type student voor welk type van ondernemerschapsonderwijs het meest geschikt is (Carpenter & Wilson, 2021). Concreet onderzoekt deze masterproef de invloed van ieder type ondernemerschapsonderwijs, dus zowel theoretisch als praktisch, op de ondernemerschapspassie van de studenten. Hierbij wordt er een onderverdeling gemaakt tussen studenten die wel of geen blootstelling ten opzichte van ondernemerschapsonderwijs hebben ervaren.

De centrale onderzoeksvraag wordt als volgt opgesteld "Heeft het volgen van ondernemerschapsonderwijs een invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten?". Om hier een antwoord op te bieden wordt een quasi-experiment uitgevoerd waaraan uiteindelijk 110 studenten hebben deelgenomen. Dit quasi-experiment werd concreet doorgevoerd door middel van een pre-test en een post-test aan de Universiteit Hasselt. De respondenten zijn afkomstig uit *Bouwstenen van Ondernemerschap*, een theoretisch opleidingsonderdeel en uit *Ondernemerszin*, een praktisch opleidingsonderdeel. Theoretische vakken uiten zich meer in kennisoverdracht naar de leerlingen toe, waarbij er op een passieve manier geleerd wordt (Piperopoulos & Dimov, 2015). Bij dit soort vakken ligt de focus op ondernemende eigenschappen, besluitvorming, ideeën implementeren, ... Praktische vakken daarentegen focussen meer op kennistoepassing waarbij de leerstof op een actieve manier verwerkt wordt (Piperopoulos & Dimov, 2015).

De onderzoeksvraag wordt ingedeeld in twee deelvragen. De eerste deelvraag focust op het verschil tussen theoretisch en praktisch ondernemerschapsonderwijs wanneer men de invloed van ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie van de studenten wil meten. Uit de resultaten volgt dat zowel theoretisch als praktisch ondernemerschapsonderwijs een significante invloed heeft op de ondernemerschapspassie van de studenten. Hier wordt wel een verschil aan toegevoegd door vast te stellen dat de invloed van praktisch ondernemerschapsonderwijs groter is dan de invloed van theoretisch ondernemerschapsonderwijs. Enerzijds zou dat kunnen verklaard worden doordat leerlingen geïnspireerd worden door ondernemerschap en doordat praktische vakken gefocust zijn op ervaringsleren (Gibb, 2002; Harmeling & Sarasvathy, 2013; Neck & Greene, 2011; Piperopoulos & Dimov, 2015). Door het ervaringsleren zullen studenten de behoefte voelen om dit om te zetten in een oprichtingsgebeurtenis (Katz & Gartner, 1988). Hierbij worden de studenten zowel kennis als praktische vaardigheden aangeleerd, in tegenstelling tot theoretische vakken. In theoretisch ondernemerschapsonderwijs, in deze context *Bouwstenen van Ondernemerschap*, worden studenten louter de theoretische aspecten bijgebracht van het ondernemerschapsproces (Piperopoulos & Dimov, 2015). Maar theoretisch ondernemerschapsonderwijs biedt aanvullende ondersteuning voor studenten die al over de initiële *drive* beschikken om ondernemerschap door te voeren naar de praktijk (Bandura, 1997; Piperopoulos & Dimov, 2015; Sanchez, 2011). Een onderwijsinstantie kan dus op beide types ondernemerschapsonderwijs inzetten, dus zowel theoretisch als praktisch, om ondernemerschapspassie te bevorderen.

De tweede deelvraag focust op de invloed van eerdere blootstelling aan ondernemerschap op de relatie tussen ondernemerschapsonderwijs en de ondernemerschapspassie van de studenten. Dit wordt getest voor enerzijds theoretisch als voor anderzijds praktisch ondernemerschapsonderwijs. Bij beide typen vakken heeft eerdere blootstelling aan ondernemerschap geen significante invloed op de relatie tussen ondernemerschapsonderwijs en de ondernemerschapspassie van de studenten. Vanuit de theorie werd verondersteld dat de invloed van theoretisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie sterker zal zijn voor studenten met eerdere blootstelling aan ondernemerschap doordat deze studenten al weten hoe ondernemen er in de praktijk aan toegaat en dus vooral nog de relevante vaardigheden en kennis moeten bijgebracht worden. Deze masterproef concludeert dat deze stelling niet correct is. Daarnaast wordt verwacht dat de positieve invloed van praktisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie sterker zal zijn voor studenten zonder eerdere blootstelling aan ondernemerschap. De resultaten geven aan dat de positieve invloed van praktisch

ondernemerschapsonderwijs, dus *Ondernemerszin*, op de ondernemerschapspassie niet verschillend is voor studenten met en zonder eerdere blootstelling aan ondernemerschap. De stelling, die aanduidde dat de studenten zonder eerdere blootstelling aan ondernemerschap nog niet weten wat ondernemerschap inhoudt en dus allereerst geïnspireerd moeten worden door ondernemerschap, klopt niet.

Deze masterproef levert niet alleen bijdragen aan de theorie, maar ook aan de praktijk. Zowel de maatschappij als de Universiteit Hasselt halen voordeel uit dit onderzoek. Enerzijds kunnen beleidsmakers inzetten op ondernemerschapsonderwijs door een beter begrip ervan en anderzijds weet de Universiteit Hasselt in welke mate de opleidingsonderdelen *Bouwstenen van Ondernemerschap* en *Ondernemerszin* effectief iets bijdragen aan de kennis en kunde van de studenten. De Universiteit Hasselt kan dus meer inzetten op zowel theoretisch als praktisch ondernemerschapsonderwijs indien ze de ondernemerschapspassie van de studenten willen aanwakkeren. Een belangrijke toevoeging hieraan is dat docenten bij deze keuze geen rekening moeten houden met eerdere blootstelling aan ondernemerschap. Dit onderzoek heeft uitgewezen dat beide typen studenten op dezelfde manier beïnvloed kunnen worden door zowel theoretisch als praktisch ondernemerschapsonderwijs.

In deze masterproef zullen ook de beperkingen geïdentificeerd worden opdat toekomstig onderzoek hiermee aan de slag kan. Een eerste beperking is het tijdstip van de afname van de tweede enquête. Op dat moment is slechts 80 procent van de lessen doorlopen. Dit zorgt ervoor dat de invloed van ondernemerschapsonderwijs niet volledig weergegeven wordt. Een tweede beperking is de responsrate. De respondenten die afkomstig zijn uit één van de twee opleidingsonderdelen worden namelijk gefilterd volgens hun goodwill om het in te vullen, het invullen van zowel de eerste als de tweede vragenlijst, het volledig invullen van beide vragenlijsten, ... Een volgende beperking is de omvang van de controlegroep. Doordat de responsrate van deze groep ook omwille van eerder genoemde redenen niet hoog ligt, bestaat de controlegroep uit slechts 32 studenten, wat concreet wil zeggen dat het aantal respondenten uit de experimentele groep, namelijk 78 studenten uit *Bouwstenen van Ondernemerschap* en *Ondernemerszin*, hoger ligt. Bij voorkeur zouden beide groepen bij benadering even groot moeten zijn. Hiernaast zijn *Bouwstenen van Ondernemerschap* en *Ondernemerszin* keuzevakken. Concreet wil dit dus zeggen dat studenten die deze vakken volgen, mogelijk al over ondernemerschapspassie beschikken. Toekomstig onderzoek zou zich kunnen focussen op verplichte opleidingsonderdelen aangezien hier ook studenten bij kunnen zitten die een negatieve attitude hebben ten aanzien van ondernemerschap. Bij verplichte opleidingsonderdelen zal eerder de noodzakelijke kennis bijgebracht worden aan de studenten, ook al is die niet nauw verbonden met hun interesses (Carpenter & Wilson, 2021; Hahn et al., 2020). In dit onderzoek is er ook geen rekening gehouden met het type docent. Op basis van de theorie van emotionele besmetting (Newman et al., 2019) zouden docenten met ondernemerschapspassie dit kunnen overbrengen op hun leerlingen. Om als onderwijsinstantie hier meer inzicht in te krijgen, zou men feedback van de leerling over de betreffende docent kunnen vragen. Als laatste wordt er aanbevolen om in toekomstig onderzoek gebruik te maken van een echt experiment waardoor de respondenten gerandomiseerd worden. Op deze manier kan er een meer objectieve en correcte evaluatie van beide vakken gebeuren.

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	1
Samenvatting	2
Inhoudsopgave	5
Inleiding	6
Literatuurstudie	9
Ondernemerschapspassie	9
Wat is ondernemerschapspassie?	9
Hoe wordt ondernemerschapspassie gemeten?	9
De rol van ondernemerschapspassie in het ondernemend proces	11
Antecedenten van ondernemerschapspassie	12
Ondernemerschapsonderwijs	14
Effecten van ondernemerschapsonderwijs	15
Invloed van eerdere blootstelling aan ondernemerschap op de relatie tussen ondernemerschapsonderwijs en ondernemerschapspassie	16
Methode	20
Onderzoeksopzet	20
Steekproef	20
Metingen	23
Empirische analyse: resultaten	29
Beschrijving van de variabelen	29
Correlaties	30
Beschrijvende tabellen	33
Resultaten	37
Discussie	41
Bijdragen aan de theorie	43
Bijdragen aan de praktijk	44
Beperkingen en aanbevelingen voor toekomstig onderzoek	45
Conclusie	47
Literatuur	48
Bijlagen	52
Bijlage 1: Enquête nulmeting	52
Bijlage 2: Enquête eindmeting	62

INLEIDING

Ondernemerschap is een innoverend proces zodat er economische opportuniteiten gegrepen kunnen worden (Sternberg & Wennekers, 2005). Concreet wil dit dus zeggen dat innovators of ondernemers ondernemend gedrag stellen en bijgevolg economische kansen identificeren en waarmaken. Om dit succesvol door te voeren staat de coördinatie, de manier van handelen en het denken van de ondernemer centraal (Leitch et al., 2012; Mustar, 2009). De intentiemodellen rond ondernemerschap worden hierbij in overweging genomen omdat ondernemende intenties vereist zijn om bijgevolg ondernemend gedrag te kunnen stellen (Bird, 1988). Vooraleer we de ondernemende intenties kunnen stellen, speelt *entrepreneurial passion* ofwel ondernemerschapspassie een meer fundamentele rol (Newman, Obschonka, Moeller & Chandan, 2021). Verschillende onderzoeksvelden hebben reeds de nadruk gelegd op de primaire rol van passie in het bepalen van een individu zijn motivatie, denkprocessen en gedrag (Perrewe, Hochwarter, Ferris, McAllister, & Harris, 2014; Stoeber, Childs, Hayward, & Feast, 2011; Vallerand & Miquelon, 2007). Ondernemerschapspassie zorgt voor coördinatie van de cognitie en het gedrag van de ondernemers en resulteert in innovatie, doorzettingsvermogen en uiteindelijk succes (Cardon, Wincent, Singh, & Drnovsek, 2009).

Ondernemerschapspassie speelt een aanzienlijke rol bij de creatie en de ontwikkeling van ondernemende activiteiten en middelen (Cardon et al., 2013). Het onderzoek naar ondernemerschapspassie wordt des te meer aangesterkt door het groeiende belang van ondernemersactiviteit in functie van economische en sociale ontwikkeling (Nabi et al., 2017). Hierdoor werd de focus gelegd op het onderzoeken van persoonlijke en contextuele factoren die verband houden met ondernemerschapspassie, alsook de belangrijke rol die ondernemerschapspassie speelt bij het creëren en ontwikkelen van ondernemende activiteiten (Cardon et al., 2013; Thorgren & Wincent, 2015). Zo heeft recent onderzoek ook aangetoond dat ondernemerschapspassie nauw verband houdt met een hele reeks ondernemersresultaten, waaronder de groei en prestaties van ondernemingen, toegang tot financiering en ondernemersvolharding (Drnovsek, Cardon, & Patel, 2016; Li et al., 2017; Mueller, Wolfe, & Syed, 2017). Ondernemerschapspassie is de laatste jaren meer en meer in de schrijnwerpers komen te staan, onderverdeeld in drie domeinen: een individu's passie om iets uit te vinden, iets op te richten of iets te ontwikkelen (Cardon, Gregoire, Stevens, & Patel, 2013). Ondernemerschapspassie houdt verband met de contextuele kenmerken van de ondernemer, alsook de persoonlijke kenmerken (Cardon, 2009). Zo kunnen die contextuele kenmerken ofwel omgevingsfactoren zoals training, ondersteuning, ... in overweging genomen worden indien een onderwijsinstantie wil inzetten op het aanwakken van ondernemerschapspassie bij studenten (Praag, 2016). Wanneer de ondernemerschapspassie positief beïnvloed wordt, zal dit uiteindelijk resulteren in ondernemend gedrag (Newman et al., 2019). Op basis van de sociaal-cognitieve theorie stellen Biraglia & Kadile (2017) vast dat ondernemerschapspassie fungeert als een affectieve toestand die actiegerichte ondernemersintenties genereert door hogere niveaus van ondernemende zelfredzaamheid op te wekken. Zo werd er ook in de literatuur ondervonden dat hogere niveaus van ondernemerschapspassie voor uitvinden verband hielden met zowel hogere spin-off- als start-upintenties onder academische onderzoekers (Huyghe et al., 2016). Turner & Gianiodis (2018) ontdekten dat ondernemerschapspassie voor uitvinden en oprichten verband hielden met de ondernemende intenties van studenten die deelnamen aan blended learning ondernemerschapsprogramma.

Door in te zetten op ondernemerschapsonderwijs, wordt de economische groei bevorderd doordat het de ondernemende competenties en intenties van leerlingen beïnvloedt (Sanchez, 2013). Dit komt zowel de maatschappij ten goede als voor het individu op zich (Praag, 2016). Ondernemerschapsonderwijs wordt gedefinieerd als elk pedagogisch programma of onderwijsproces ter bevordering van ondernemersattitudes en ondernemersvaardigheden (Carpenter & Wilson, 2021; Fayolle, Gailly, & Lassas-Clerc, 2006). Dit biedt de studenten een concreter zicht op welke *skills* en kennis er vereist zijn om een succesvolle carrière te kunnen uitbouwen als ondernemer (Sánchez, 2013; Van der Sluis et al., 2007). Onderzoek toont aan dat de aard van de ondernemer zelf niet de enige bepalende factor van ondernemend gedrag is doordat ondernemers verschillend reageren afhankelijk van de hoeveelheid en kwaliteit van het onderwijs dat ze hebben gevolgd (Tortella, Guiróga, & Moral-Arce, 2009). Hierdoor ontstaat de discussie in welke mate het onderwijs ondernemend gedrag kan stimuleren (Henrekson & Sanandaji, 2014; Van Praag et al., 2013). Doordat ondernemerschapspassie een meer fundamentele rol speelt (Newman et al., 2019), biedt deze paper aanvullend onderzoek op het onderzoeksveld door de invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten te controleren. Aangezien de ondernemerschapspassie een rol speelt bij de ondernemende intenties ten gevolge van ondernemerschapsonderwijs (Turner & Gianiodis, 2018), is het interessant om de rechtstreekse invloed van ondernemerschapseducatie op de ondernemerschapspassie van de studenten te onderzoeken in deze masterthesis. Er is namelijk nog relatief beperkt onderzoek gedaan naar de impactindicator ondernemerschapspassie wanneer men de invloed van ondernemerschapsonderwijs wil nagaan. Door ondernemerschapspassie aan te wakkeren door ondernemerschapsonderwijs (Newman, 2019), zal effectief onderwezen worden en wordt er inzicht gegeven in vooruitzichten voor educatieve, economische en sociale resultaten op de lange termijn (Carpenter & Wilson, 2021). Dit komt zowel de maatschappij ten goede als voor het individu op zich (Praag, 2016). Deze masterproef levert met de resultaten hier dus een praktische bijdrage aan.

Om de invloed van de verschillende soorten vakken op de ondernemerschapspassie na te gaan, wordt er een onderscheid gemaakt tussen theoretische vakken, die gericht zijn op kennisoverdracht en praktische vakken, die gericht zijn op kennistoepassing (Piperopoulos & Dimov, 2015). Er zijn verschillende empirische bewijzen gevonden die aantonen dat onderwijs rond ondernemerschap een positieve invloed heeft op de ondernemende intenties van studenten (Hägg & Gabrielsson, 2020). Zo geeft de meerderheid aan dat ervaringsleren, dus praktijkgerichte vakken, een sterkere invloed heeft op de ondernemende intenties van studenten (Costa et al., 2018; Liñán et al., 2011; Pittaway & Cope, 2007; Rasmussen & Sørheim, 2006). Om meer specifiek in te gaan op het rechtstreekse verband tussen ondernemerschapsonderwijs en ondernemerschapspassie, geeft de literatuurstroom zeer weinig onderzoek weer. Het onderzoek van Lee, Cortes, & Joo (2021) heeft echter wel kunnen aantonen dat ondernemerschapsonderwijs de passie voor oprichten van studenten positief beïnvloedt en dat dit verband versterkt wordt wanneer er in de directe familie van studenten zich ondernemers bevinden. Lee et al. (2021) heeft zich gebaseerd op een algemene cursus ondernemerschap en heeft gebruik gemaakt van ondernemers die zich in de directe familie bevinden van studenten als modererende variabele. Dit onderzoek tracht een *research gap* in te vullen door hierin een onderscheid aan toe te voegen. Er wordt namelijk een onderscheid gemaakt in het soort ondernemerschapsonderwijs dat de studentondernemers volgen. Het wordt onderverdeeld in enerzijds praktisch ondernemerschapsonderwijs en anderzijds theoretisch ondernemerschapsonderwijs. Vervolgens wordt er een tweede *research gap* ingevuld door te focussen op de algemene invloed van eerdere blootstelling aan ondernemerschap op de relatie tussen

ondernemerschapsonderwijs en ondernemerschapspassie. In de literatuur is eerdere blootstelling aan ondernemerschap en de invloed hiervan op het ondernemend gedrag reeds onderzocht door Krueger & Carsrud (1993), met de onderverdeling in enerzijds indirecte blootstelling en anderzijds directe blootstelling aan ondernemerschap. Hiernaast is er in de bestaande literatuurstroom bewijs teruggevonden van de invloed van de aanwezigheid van naaste familieleden die ondernemer zijn (Hahn et al., 2020; Rogoff & Heck, 2003). Maar studenten kunnen namelijk ook beïnvloed worden door mensen die niet tot deze kring behoren. Deze masterproef richt zich op de algemene invloed van eerdere blootstelling aan ondernemerschap op de relatie tussen ondernemerschapsonderwijs en ondernemerschapspassie. Met de resultaten uit deze masterproef zal een bijdrage geleverd worden aan de theorie door enerzijds te testen of beide types ondernemerschapsonderwijs een invloed hebben op ondernemerschapspassie en door anderzijds te controleren of dit beïnvloed wordt door het type student.

Naar de antecedenten van ondernemerschapspassie is relatief weinig onderzoek gedaan. In het literatuuroverzicht van Newman et al. (2019) kon er geconcludeerd worden dat er beperkte kennis is opgedaan naar hoe ondernemerschapspassie zich ontwikkelt op zowel korte als lange termijn. Daarbij is er dus ook beperkte kennis over hoe omgevingsfactoren zoals rolmodellen, opleiding en sociale netwerken de ondernemerschapspassie vormgeven, of dat het iets is dat voornamelijk wordt gedreven door de persoonlijkheid van een individu of andere individuele verschilvariabelen. Uit het literatuuroverzicht van Newman et al. (2019) kan men het onrechtstreekse verband tussen ondernemerschapseducatie en ondernemerschapspassie afleiden aangezien wanneer men erin slaagt om ondernemerschapspassie aan te wakkeren, men meer ondernemende intenties zal tonen, die op hun beurt kunnen beïnvloed worden door ondernemerschapseducatie (Costa et al., 2018; Liñán et al., 2011; Pittaway & Cope, 2007; Rasmussen & Sørheim, 2006). Omdat deze twee concepten nog niet met elkaar in verband staan, wordt er hierdoor in dit onderzoek dieper ingegaan op ondernemerschapsonderwijs en de invloed ervan op ondernemerschapspassie voor het opstarten van een onderneming.

Concreet wordt deze paper als volgt opgebouwd. Allereerst wordt onderzocht in de bestaande literatuur wat ondernemerschapspassie precies inhoudt. Hiernaast wordt onderzocht hoe ondernemerschapspassie gemeten wordt, of er verschillende soorten bestaan en welke soort onderzocht wordt in deze masterproef. Vervolgens wordt ondernemerschapspassie gekaderd als algemeen begrip in het ondernemerschapsproces en worden de antecedenten van ondernemerschapspassie besproken. Alsook wordt het effect van ondernemerschapspassie op het persoonlijke proces van studentondernemers onderzocht. Het onderzoeksresultaat dat in deze paper beoogd wordt en wat een aanvulling zal bieden in de huidige literatuurstroom, is in welke mate de Universiteit Hasselt de ondernemerschapspassie bevordert met de onderverdeling tussen studenten die wel of geen eerdere blootstelling aan ondernemerschap hebben ondervonden.

LITERATUURSTUDIE

ONDERNEMERSCHAPSPASSIE

WAT IS ONDERNEMERSCHAPSPASSIE?

Samen met andere affectieve en emotionele dimensies vormt passie de kern van ondernemerschap (Cardon, Gregoire, Stevens & Patel, 2013). Emotie heeft een aanzienlijke rol in ondernemerschap waardoor ondernemerschapspassie drie belangrijke drijfveren van ondernemerseffectiviteit beïnvloedt: probleemoplossing, doorzettingsvermogen en absorptie (Newman et al., 2021). Ondernemerschapspassie kent verschillende conceptualiseringen zoals die van Chen et al. (2009) die ondernemerschapspassie definieert als "de intense gemoedstoestand van de ondernemer vergezeld van cognitieve en gedragsuitingen van hoge persoonlijke waarde". Maar de conceptualisering van Cardon et al. (2013) is accurater en genuanceerder en geeft aan dat ondernemerschapspassie rekening houdt met de interactie tussen de gevoelens van ondernemers en de identiteit die centraal staat voor elk domein. Deze taakspecifieke dimensies van ondernemerschapspassie zijn conceptueel en empirisch onderscheiden van elkaar en van andere emoties en cognities waarvan bekend is dat ze een rol spelen bij ondernemerschap.

Bestaand onderzoek dat gevoerd is rond de effectiviteit van ondernemerschap, focust op de relatie tussen pedagogische methoden en specifieke resultaten (Nabi et al., 2017). Doordat het effect van ondernemerschapsonderwijs nog steeds voornamelijk gemeten wordt door kort termijn- en subjectieve uitkomstmaten die de neiging hebben om feitelijke pedagogiek die wordt getest ernstig te onderschatten, roept dit de onderzoeksstroom op om zich te richten op impactindicatoren gericht op emotie, mentaliteit, intentie-naar-gedrag-transitie, alsook op onderzoek naar oorzaken van tegenstrijdige bevindingen in impactstudies (Nabi et al., 2017). Passie heeft een fundamentele rol bij het beïnvloeden van de motivatie, cognities en gedrag van individuen (Perrewe, Hochwarter, Ferris, McAllister, & Harris, 2014; Stoeber, Childs, Hayward, & Feast, 2011; Vallerand & Miquelon, 2007). Zo ontdekten Turner en Gianiodis (2018) dat ondernemerschapspassie een rol speelt bij de ondernemende intenties ten gevolge van ondernemerschapsonderwijs. Om die reden wordt de ondernemerschapspassie als impactindicator onderzocht in deze paper.

HOE WORDT ONDERNEMERSCHAPSPASSIE GEMETEN?

Doordat ondernemerschapspassie een aanzienlijke rol speelt in ondernemerschap en het een breed begrip vormt, ontstaat er soms verwarring waardoor een theoretisch kader vereist is (Cardon, Glauser, & Murnieks, 2017). In bestaande literatuur is ondernemerschapspassie op verschillende manieren gedefinieerd, maar de meest erkende luidt als volgt: "Bewust toegankelijke intense positieve gevoelens die worden ervaren door betrokkenheid bij ondernemersactiviteiten die verband houden met rollen die betekenisvol en opvallend zijn voor de eigen identiteit van de ondernemer" (Cardon, 2008; Cardon et al., 2013; Cardon, Wincent, Singh, & Drnovsek, 2009). Onder deze definitie kan worden verstaan dat ondernemerschapspassie ervaren wordt wanneer men specifieke activiteiten onderneemt in functie van een specifiek domein gerelateerd aan ondernemerschap zoals uitvinden, oprichten en ontwikkelen en dat dit voor zichzelf centraal staat in hun rolidentiteit (Cardon et al., 2013). Ondernemersidentiteiten zijn

cognitieve schema's van interpretaties en gedragsvoorschriften die individuen in staat stellen te begrijpen wat het betekent om ondernemer te zijn (Hoang & Gimeno, 2010; Shepherd & Haynie, 2009). Volgens de sociale psychologie en identiteitstheorie beginnen alle identiteiten als sociale rollen die het gedrag en de betekenissen die verbonden zijn aan bepaalde sociale categorieën belichamen, zoals in deze context een ondernemer (Stryker, 1968; Stryker & Burke, 2000). Individuen leren wat het betekent om ondernemer te zijn door eerst te ervaren hoe de samenleving die bepaalde sociale rol interpreteert. Identiteiten worden gevormd wanneer deze rollen door een individu worden geïnternaliseerd in zijn of haar cognitieve schema (Cast, 2004; Stryker & Serpe, 1982). Met andere woorden, een ondernemersidentiteit vormt zich wanneer een individu de externe betekenissen die verband houden met de ondernemersrol internaliseert en deze betekenissen zelfbepalend maakt. Het individu begint zichzelf te erkennen als ondernemer. Wanneer een individu nadenkt over wat het betekent om een ondernemer te zijn, verwijst hij of zij naar de betekenissen en gedragingen die verband houden met zijn of haar ondernemersidentiteit. De verschillende domeinen richten zich elk op verschillende rollen die verschillende ondernemers verschillend kunnen ervaren, maar behoren elk consequent tot de kern van het ondernemersproces (Cardon et al., 2009). Ze worden opgesplitst in het uitvinden van nieuwe producten of diensten, het oprichten van nieuwe organisaties en het ontwikkelen van deze organisaties na hun aanvankelijke overleving en successen. Elk van deze rollen omvat verschillende taken en activiteiten, die de uitdagingen weerspiegelen die gepaard gaan met verschillende aspecten van het ondernemersproces (Gundry & Welsch, 2001; Katial & Ahuja, 2002; Ronstadt, 1988).

Passie voor uitvinden heeft betrekking tot activiteiten die verband houden met het scannen van de omgeving op nieuwe marktkansen, het ontwikkelen van nieuwe producten of diensten en het werken met nieuwe prototypen (Cardon et al. 2009). Ondernemerschap wordt vaak geassocieerd met belangrijke veranderingen in het economische of sociale landschap. Hierop spelen sommige ondernemers in door te zoeken naar deze innovatieve ideeën en ermee aan de slag te gaan (Drucker, 1985; Katila & Ahuja, 2002; Cardon et al., 2013).

Passie voor oprichten heeft betrekking op het verzamelen van de nodige financiële, menselijke en sociale middelen die nodig zijn om een nieuwe onderneming op te richten (Cardon et al., 2009). Motivatie speelt bij dit type ondernemerschapspassie een aanzienlijke rol aangezien de wens om een organisatie op te richten een belangrijke motivator is voor veel ondernemers (Aldrich & Zimmer, 1986). De identiteit van de oprichtersrol kan zowel complex zijn als centraal staan in het zelfbeeld van de ondernemer (Hoang & Gimeno, 2010). Ondernemers hebben vaak behoefte aan prestaties neer te zetten die tot uiting komen in de oprichtingsgebeurtenis die hun ondernemend gedrag weerspiegelt (Katz & Gartner, 1988). Ondernemers die een passie voor het oprichten ervaren genieten vooral van het proces van het oprichten van een onderneming en ontwikkelen vaak identiteiten die verweven zijn met de identiteit van de onderneming (Cardon et al., 2005). In deze masterthesis gaan we dieper in op de passie voor oprichten, aangezien studenten in de verschillende opleidingsonderdelen aangewakkerd worden om ondernemerschapspassie te vertalen naar een eigen onderneming.

Passie voor ontwikkelen wordt geassocieerd met de groei en uitbreiding van de onderneming na de oprichting (Cardon et al., 2009). Veel ondernemers worden gemotiveerd door een bewuste motivatie om te groeien en een onderneming uit te breiden (Cliff, 1998). Typisch is dat deze ondernemers vertrouwen op verschillende managementstijlen (Smith & Miner, 1983) en communiceren met de belangrijkste

belanghebbenden op een manier die de voortdurende expansie van de organisatie bevordert (Baum & Locke, 2004). In vergelijking met ondernemers die een grote passie voor ontwikkeling ervaren in een onderneming die ze zelf hebben opgericht, is het even aannemelijk dat niet-oprichtende ondernemers ook een hoge mate van passie kunnen ervaren bij het ontwikkelen van een bestaande start-up naar een meer duurzame, waardevolle onderneming (Cardon et al., 2009). Ondernemers die passie ervaren voor het ontwikkelen van hun bedrijf, kunnen genieten van activiteiten zoals het verhogen van de omzet, het aannemen van nieuwe werknemers, het vinden van externe investeerders om dergelijke ontwikkelingen te financieren, ... (Cardon et al., 2012).

Het onderzoek van Cardon, Wincent, Singh, & Drnovsek (2005) toont aan dat er naast de passie voor iets op te richten, iets te ontwikkelen of iets uit te vinden, nog andere soorten passie zijn namelijk passie voor groei, passie voor mensen, passie voor het product of de dienst, passie voor uitvinden, passie voor concurrentie en passie voor een sociaal doel. Ondernemerschapspassie en bijhorende onderverdelingen bestaan telkens uit de ervaren intense positieve gevoelens en de bijhorende rolidentiteitscentraliteit (Cardon et al., 2013). Zo zijn deze soorten ondernemerschapspassie gelinkt aan het soort ondernemerschap dat de ondernemer nastreeft. Passie is een dynamische, motiverende constructie die wordt geassocieerd met het zelfbeeld van ondernemers over hun rolidentiteit. De onderlinge relaties tussen ondernemerschapspassie en hun rolidentiteiten worden verschillend waargenomen door ondernemers die in verschillende contexten opereren (Yitshaki & Kropp, 2019).

DE ROL VAN ONDERNEMERSCHAPSPASSIE IN HET ONDERNEMEND PROCES

Ondernemerschap kent verschillende definities door de lange, academische geschiedenis die de literatuurstroom al heeft doorlopen. De academische oorsprong ligt in de 18de eeuw (Stevenson, 1990) waar ondernemerschap beschouwd wordt als de creatie van organisaties (Gartner, 1998; Davidsson et al., 1995). Dit wordt later vervolledigd door Kreuger & Brazeal (1994) door ondernemerschap te definiëren als de creatie van organisaties door het nastreven van een bepaalde opportuniteit, ongeacht de bestaande middelen. Uit dit standpunt worden ondernemers beschouwd als innovators die een economische opportuniteit grijpen (Sternberg & Wennekers, 2005). Zo zorgen ondernemers ook voor het creëren van nieuwe jobs en economische groei (Carpenter & Wilson, 2021; Rideout & Gray, 2013). Zo geven Carpenter & Wilson (2021) ook aan dat de definitie onlangs een modernere invalshoek kent, namelijk die van de manier van denken en handelen (Leitch et al., 2012; Mustar, 2009). Hieruit volgt dat ondernemerschap niet enkel gezien kan worden als een aantal attitudes, maar ook als een vaardighedenpakket (Carpenter & Wilson, 2021; Fayolle, Gailly, & Lassas-Clerc, 2006).

Om het ondernemen succesvol door te voeren, vereist dit een zorgvuldige planning en denkwijze van het individu waardoor het van toepassing is op intentiemodellen (Bird, 1988; Krueger, 1993). Intentiemodellen stellen ons in staat de impact van verschillende antecedenten van het ontstaan van organisaties beter te begrijpen (Krueger & Carsrud, 1993). Concreet wil dit dus zeggen dat niet alleen geïdentificeerd wordt wat de opkomst beïnvloedt, maar ook hoe. Dit wordt vaak binnen een culturele en sociale context geplaatst in samenhang met meerdere menselijke netwerken (Krueger & Brazeal, 1994). Dit staat lijnrecht tegenover de individualistische visie op ondernemerschap waarbij ondernemers als één enkele speler worden aanzien (Dodd & Anderson, 2007; Steyaert & Katz, 2004; Hagel 2016). Schlaegel et al. (2014) halen ook de impact van de omgeving op ondernemerschap aan bij het verklaren van ondernemerschapsintenties. De

onderneming is een entiteit in ontwikkeling, voortdurend beïnvloed door omgevingsfactoren en genomen beslissingen (Davidsson et al., 2018; Wright & Zahra, 2011). Dit ondernemend gedrag en de bijhorende ondernemersvaardigheden worden in het algemeen positief beïnvloed door het ondernemerschapsonderwijs (Lindquest et al., 2015). In de literatuur worden de componenten *nature* en *nurture* vaak lijnrecht tegenover elkaar gezet. Hierbij wordt de vraag gesteld of ondernemers ondernemerschap aangeleerd krijgen of dat iemand ermee geboren moet zijn (Lindquest et al., 2015). Onderzoek toont aan dat *nature* niet de enige bepalende factor is, waardoor de discussie ontstaat in welke mate het onderwijs ondernemend gedrag kan stimuleren (Henrekson & Sanandaji, 2014; Van Praag et al., 2013).

De intentie om te starten is belangrijk om ondernemend gedrag te stellen (Fayolle, Gailly, & Lassas-Clerc, 2006; Kolvereid, 1996; Liñán & Chen, 2009). Een persoon die een bedrijf wil oprichten moet dus ondernemende intenties hebben. Maar om ondernemende intenties te kunnen stellen, speelt ondernemerschapspassie in het ondernemerschapsproces ook een aanzienlijke, meer primaire rol (Newman, Obschonka, Moeller, & Chandan, 2021). Voortbouwend op de literatuur over ondernemerschapspassie stellen we vast dat dit het ondernemerschapsgedrag voorspelt (Saif & Ghania, 2020). Passie heeft een fundamentele rol bij het beïnvloeden van de motivatie, cognities en gedrag van individuen (Perrewe, Hochwarter, Ferris, McAllister, & Harris, 2014; Stoeber, Childs, Hayward, & Feast, 2011; Vallerand & Miquelon, 2007).

ANTECEDENTEN VAN ONDERNEMERSCHAPSPASSIE

In de literatuurstroom rond ondernemerschapspassie worden de antecedenten en uitkomsten besproken, alsook wordt er ingezoomd op ondernemerschapspassie als moderator. Bij het verklaren van het verband tussen ondernemerschapspassie en de antecedenten en resultaten, wordt er gebruik gemaakt van verschillende theorieën, waaronder de sociale identiteitstheorie, evenals theorieën over zelfregulering, emotionele besmetting en behoud van hulpbronnen (Newman et al., 2019). In deze masterproef wordt de nadruk gelegd op de antecedenten en uitkomsten van passie voor oprichten.

Cardon et al. (2012) benadrukken dat het belangrijk is om de verschillende soorten ondernemerschapspassie in te delen in verschillende domeinen, namelijk in die van oprichten, ontwikkelen en uitvinden. Hierbij wordt ook nog eens benadrukt dat het type ondernemerschapspassie centraal staat in de *self-identity* van de ondernemer en dat ze ieder op hun beurt verschillende emoties en cognities teweeg brengen. Ondernemerschapspassie is moeilijk generaliseerbaar (Cardon et al., 2012) waardoor hierbij de keuze gemaakt wordt om de resultaten afhankelijk te maken van één welbepaald domein voor ondernemerschapspassie. Op deze manier wordt meer gedetailleerd nagegaan welke antecedenten voorafgaan aan een specifieke vorm van ondernemerschapspassie. In de context van ondernemerschapsonderwijs is passie voor oprichten, zoals al eerder besproken, het meest aangewezen (Cardon et al., 2005). Studenten die ondernemerschapsonderwijs volgen ontwikkelen hogere niveaus van ondernemerschapspassie voor oprichten door de veranderende perceptie van de *skills* en *abilities* die de positieve emoties verhogen en de negatieve emoties verlagen ten aanzien van het ondernemerschapsproces (Lee, Cortes, & Joo, 2021).

Stenholm & Nielsen (2019) ontdekten dat ondernemerschapspassie positief beïnvloed wordt door ondernemerservaring. Meer specifiek ontdekten Taggar, Domurath, & Coviello (2019) dat oprichtingservaring positief verband houdt met ondernemerschapspassie. Volgens Collewaert, Anseel, Crommelinck, De Beuckelaar, & Vermeire (2016) neemt de ondernemerschapspassie voor oprichten af naargelang het stadium waarin de onderneming zich bevindt. De rolidentiteit van de ondernemer blijft echter behouden doorheen de tijd, maar de positieve gevoelens die ervaren worden door de passie voor oprichten nemen af (Newman et al., 2019). Zo kan de ondernemerschapspassie van iemand die reeds een eigen bedrijf heeft opgestart mogelijk niet op dezelfde manier beïnvloed worden.

Hiernaast is in het onderzoek dat gevoerd is (Kang et al., 2016) rond de contextuele antecedenten van ondernemerschapspassie, een positieve link ontdekt tussen het innoverende klimaat en de ondernemerschapspassie van werknemers. Ze toonden ook aan dat de sterkte van deze link afhankelijk is van de proactiviteit van dit klimaat in de organisatie. Stenholm & Nielsen (2019) ontdekten op basis van de theorie van *social support* dat ondernemers die emotioneel meer gesteund werden, een hogere mate van ondernemerschapspassie hadden voor uitvinden, oprichten en ontwikkelen, voornamelijk wanneer ze meer ondernemerservaring hadden. Wanneer er in de context rond de ondernemer rivaliserende factoren terug te vinden zijn, wordt dit ook gezien als een potentiële bron van ondernemerschapspassie (Bolingier & Bolinger, 2019). Ook wakkert deelname aan persoonlijke initiatieftraining de ondernemerschapspassie aan voor uitvinden en ontwikkelen onder vrouwelijke ondernemers, maar niet onder de mannelijke (Mensmann & Frese, 2019).

Ook de componenten die inzoomen op de motivatie van de ondernemers, krijgen al maar meer aandacht in het onderzoeksveld (Newman et al., 2019). Eigen werkzaamheid of *self efficacy* bijvoorbeeld is positief gerelateerd aan de passie voor oprichten en uitvinden, maar niet aan de passie voor ontwikkelen (Li, Murad, Shahzad, Khan, Ashraf, & Dogbe, 2020). Volgens de sociaal-cognitieve theorie van Wood & Bandura (1989) moedigen hogere *self efficacy* verwachtingen met betrekking tot de capaciteiten van individuen aan om in een bepaalde context beter te presteren en te handelen, aangezien ze het vertrouwen hebben dat ze dit met succes kunnen doen (Bandura, 1997). Volgens het onderzoek van Cardon & Kirk (2015) wordt de relatie tussen eigen werkzaamheid en doorzettingsvermogen beïnvloed door ondernemerschapspassie voor oprichten en uitvinden, maar niet voor ontwikkelen. De passie van ondernemers lijkt de relatie tussen ondernemende eigen werkzaamheid en duurzame ondernemende actie te verklaren. Om een mogelijke verklaring hiervan bij te staven, leggen ze de focus op de rolidentiteitstheorie aangezien ondernemers meer gepassioneerd over iets zijn en zich er meer bij kunnen identificeren als ze er zelfverzekerd over zijn (Cardon & Kirk, 2015).

Gielnik et al. (2015) vonden sterk bewijs dat ondernemersinspanning de ondernemerschapspassie voor uitvinden en oprichten beïnvloedt. Zo ontdekten ze ook dat in overeenstemming met de zelfreguleringstheorie, inspanning de ondernemerschapspassie vergroot door de motivatie van het individu om de voortgang van de onderneming te verbeteren. Gielnik et al. (2015) ontdekten ook, in overeenstemming met de zelfperceptietheorie, dat de indirecte effecten van ondernemerschapsinspanning sterker waren wanneer individuen de vrije keuze hadden aan welk bedrijfsproject ze werkten.

ONDERNEMERSCHAPSONDERWIJS

Er is opvallend meer nood aan ondernemend gedrag, aangezien ondernemerschap en de bijhorende ondernemende attitudes centraal staan bij innovatie en economische groei (Praag, 2016). Hiernaast wordt de persoonlijke ontwikkeling van individuen bevorderd bij ondernemend gedrag (Praag, 2016). Ook om de eigen hedendaagse carrièremogelijkheden verder uit te werken, zijn ondernemende vaardigheden des te meer vereist (Praag, 2016). Onderzoek heeft al aangetoond dat dit gedrag en de bijhorende ondernemersvaardigheden in het algemeen positief worden beïnvloed door het ondernemerschapsonderwijs (Lindquest et al., 2015). Ook Martin, Mc-Nally, & Kay (2013) hebben positieve effecten bewezen bij de vraag of het succesvol afronden van ondernemerschapsonderwijs leidt tot een goede ontwikkeling van ondernemerscompetenties. Scholing genereert veel ervaringen en beïnvloedt vele dimensies van vaardigheden die op hun beurt de centrale aspecten van het leven van individuen beïnvloeden (Oreopoulos & Salvanes, 2011).

Uit het literatuuroverzicht van Newman et al. (2019) kunnen we concluderen dat er zowel persoonlijke als contextuele kenmerken en oorzaken zijn van ondernemerschapspassie. Enerzijds kunnen de antecedenten dus betrekking hebben op het individu zelf en anderzijds kunnen ze in verband staan met de context van het individu. Zo kan ondernemerschapspassie bevorderd worden door de contextuele kenmerken of omgevingsfactoren zoals ondernemerschapstraining, een ondernemend klimaat, ondersteuning, mogelijkheden, ... De persoonlijke antecedenten bestaan voornamelijk uit leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, persoonlijkheid, motivatie, ervaring in het ondernemersklimaat, ... Wanneer een onderwijsinstantie bijgevolg meer wil inzetten op ondernemerschapsonderwijs door het aanwakkeren van de ondernemerschapspassie, is het belangrijk om de persoonlijke antecedenten in overweging te nemen om de impact beter te kunnen analyseren (Newman et al., 2019). De componenten *nature* en *nurture* worden vaak lijnrecht tegenover elkaar gezet waarbij de vraag wordt gesteld of studenten ondernemerschap aangeleerd kunnen krijgen of dat iemand ermee geboren moet zijn (Lindquest et al., 2015). Onderzoek toont aan dat *nature* niet de enige bepalende factor is, waardoor de discussie ontstaat in welke mate het onderwijs ondernemend gedrag kan stimuleren (Henrekson & Sanandaji, 2014; Van Praag et al., 2013).

Doordat de relevantie van ondernemende vaardigheden beseft wordt, zijn de ondernemende lesprogramma's exponentieel toegenomen (Praag, 2016). Dit gebeurt met de achterliggende motivatie en gedachte dat deze lesprogramma's een bijdrage leveren aan de studenten hun vaardigheden, enthousiasme en kennis om ondernemerschap te bevorderen. Dit wordt echter nog onvoldoende geëvalueerd waardoor de effectiviteit naar de achtergrond wordt geschoven (Praag, 2016). Om de effectiviteit van dit soort onderwijs te kunnen onderscheiden, wordt de vraag gesteld of specifieke lesprogramma's leerlingen inspireren tot ondernemend gedrag (Praag, 2016). Met betrekking tot de context van ondernemerschapsonderwijs wordt er een onderscheid gemaakt tussen theoretische en praktische vakken (Piperopoulos & Dimov, 2015). Theoretische vakken uiten zich meer in kennisoverdracht naar de leerlingen toe, waarbij er op een passieve manier geleerd wordt. Bij dit soort vakken ligt de focus op ondernemende eigenschappen, besluitvorming, ideeën implementeren, ... Praktische vakken daarentegen focussen meer op kennistoepassing waarbij de leerstof op een actieve manier verwerkt wordt. Om ondernemerschap daadwerkelijk door te voeren in de praktijk door onder andere

bedrijfsplanning, *pitchen* voor potentiële ondernemers en je bedrijf te laten groeien, kunnen deze ondernemende *skills* en attitudes voornamelijk bij worden gebracht bij praktische vakken (Piperopoulos & Dimov, 2015). Over welk type vak de grootste invloed kan hebben op de ondernemerschapspassie is zeer beperkt onderzoek terug te vinden. De literatuur bezit wel enigszins wat onderzoek over de invloed van de verschillende soorten vakken op de ondernemende intenties van studenten. Zo geeft de meerderheid aan dat ervaringsleren een sterkere invloed heeft op de ondernemende intenties van studenten (Costa et al., 2018; Liñán et al., 2011; Pittaway & Cope, 2007; Rasmussen & Sørheim, 2006). Vooral experimenteren met oplossingen voor problemen, leren door te doen, kritisch reflecteren op theorieën en deelnemen aan praktijksituaties zouden een sterkere invloed hebben op de ondernemende intenties van studenten (Costa et al., 2018; Liñán et al., 2011; Pittaway & Cope, 2007; Rasmussen & Sørheim, 2006).

De studie van Hahn et al. (2020) draagt bij aan deze literatuur door onderscheid te maken tussen verplichte opleidingsonderdelen en keuze opleidingsonderdelen en hiernaast ook tussen studenten die al dan niet uit ondernemende gezinnen komen. Beide soorten opleidingsonderdelen dragen bij aan de ondernemende *skills* en attitudes van studenten (Hahn et al., 2020). Hierbij maakt het onderzoek wel de belangrijke nuancering dat de perceptie van studenten over de prestaties van ouders als ondernemers een impact heeft op de ondernemerschapsvaardigheden, maar dan in de verplichte cursussen.

Deze masterproef tracht een aanvulling te bieden voor de literatuur door na te gaan welke vorm van ondernemerschapsonderwijs het meest aangewezen is om de ondernemerschapspassie van de studenten rechtstreeks te beïnvloeden, rekening houdend met de verschillende persoonlijke en omgevingsfactoren (Bhansing et al., 2017).

EFFECTEN VAN ONDERNEMERSCHAPSONDERWIJS

Volgens het onderzoek van Piperopoulos & Dimov (2015) kan geconcludeerd worden dat praktisch ondernemerschapsonderwijs een grotere invloed zou kunnen hebben dan theoretisch ondernemerschapsonderwijs, aangezien praktische vakken meer gericht zijn op ervaringsleren. Ondernemers hebben vaak behoefte aan prestaties neer te zetten die tot uiting komt in de oprichtingsgebeurtenis die hun ondernemend gedrag weerspiegelt (Katz & Gartner, 1988). Ondernemers die een passie voor het oprichten ervaren genieten vooral van het proces van het oprichten van een onderneming en ontwikkelen vaak identiteiten die verweven zijn met de identiteit van de onderneming (Cardon et al., 2005). De studenten verkrijgen zowel praktische vaardigheden als kennis, in tegenstelling tot theoretische vakken, waar studenten enkel worden opgeleid door de theoretische aspecten (Piperopoulos & Dimov, 2015). Hiernaast is theoretisch ondernemerschapsonderwijs positief gerelateerd aan zelfeffectiviteit (Sanchez, 2011).

Theoretisch ondernemerschapsonderwijs werkt meer ter ondersteuning van ondernemerschapspassie voor oprichten aangezien studenten deze vereiste kennis dan concreet kunnen omzetten in de praktijk doordat ze vertrouwen hebben in hun eigen kennis en kunde (Bandura, 1997). Doordat ze het vertrouwen hebben om succesvol te presteren en handelen in een bepaalde context door hogere *self efficacy* verwachtingen, werkt dit motiverend voor de student om er ook effectief mee aan de slag te gaan (Sanchez, 2011). Concreet wil dit dus zeggen dat de ondernemerschapspassie voor iets op te richten positief kan beïnvloed worden door theoretisch ondernemerschapsonderwijs. De expliciete kennis draagt namelijk bij aan de

ondernemerschapspassie voor iets op te richten aangezien ze deze kennis ook direct kunnen omzetten in de praktijk door bijvoorbeeld een eigen onderneming op te starten (Cardon & Kirk, 2013). Ook kunnen sommige aspecten enkel theoretisch onderwezen worden (Piperopoulos & Dimov, 2015).

Bij praktisch ondernemerschapsonderwijs leren de studenten praktische vaardigheden en kennis die nodig zijn voor het opzetten en leiden van een bedrijf (Piperopoulos & Dimov, 2015). Op die manier kunnen ze gedrag ontwikkelen, inspiratie en creativiteit bieden bij het herkennen van kansen en het omgaan met onzekerheid en risico's in een ondernemersomgeving (Gibb, 2002; Harmeling & Sarasvathy, 2013; Neck & Greene, 2011; Piperopoulos & Dimov, 2015). Praktische vakken focussen op technieken om ondernemerschap in de praktijk te brengen, bedrijfsplanning, *pitchen* voor potentiële ondernemers, uw bedrijf laten groeien enzovoort (Piperopoulos & Dimov, 2015). Kolb (1984) definieert ervaringsleren als het proces waarbij kennis wordt gecreeërd door de transformatie van ervaring. Kennis ontwikkelt zich door ervaren, reflecteren, denken en handelen (Politis, 2005). Door ervaringsleren kunnen studenten de wereld op een ondernemende manier observeren en hun zakelijke kansen herkennen (Anderson & Jack, 2008; Bae et al., 2014; Baron & Ensley, 2006; Costa et al., 2018). De leerstof moet gericht zijn op specifieke domeinervaringen, zoals casestudies, *start-up* simulaties en in contact komen met ondernemers en ondernemersactiviteiten (Costa et al., 2018; Sukavejworakit et al., 2018). Op die manier kan de ervaring die de studenten krijgen, omgezet worden in kennis (Anderson & Jack, 2008; Bae et al., 2014; Baron & Ensley, 2006; Costa et al., 2018). De studenten zullen door die lesinhoud ondernemersbewustzijn en een ondernemende mentaliteit creëren (Krueger Jr, 2007; Politis, 2005).

De hypothese wordt als volgt opgesteld:

H_{1a}: Theoretisch ondernemerschapsonderwijs heeft een positieve invloed op de ondernemerschapspassie van studenten.

H_{1b}: Praktisch ondernemerschapsonderwijs heeft een positieve invloed op de ondernemerschapspassie van studenten.

INVLOED VAN EERDERE BLOOTSTELLING AAN ONDERNEMERSCHAP OP DE RELATIE TUSSEN ONDERNEMERSCHAPSONDERWIJS EN ONDERNEMERSCHAPSPASSIE

In de tweede deelvraag wordt nagegaan of de eerdere blootstelling aan ondernemerschap een invloed heeft op de ondernemerschapspassie na het volgen van beide vakken. Voorbeelden van eerdere blootstelling zijn ondernemende ouders of eerdere werkervaring in een klein of nieuw opgericht bedrijf, aangezien ze betrekking hebben op het verleden van de persoon in verband met ondernemerschap (Krueger & Carsrud, 1993; Peterman & Kennedy, 2003; Zapkau et al., 2015). Hierdoor zullen studenten die ondernemerschapsonderwijs volgen, de leerervaringen evalueren op basis van hun opvattingen over ondernemerschap en voorkennis (Chang & Rieple, 2013; Hahn et al., 2020; Von Graevenitz et al., 2010). De eerdere blootstelling aan ondernemerschap wordt onderverdeeld in twee categorieën, namelijk volgens indirecte blootstelling en directe blootstelling (Bandura & Walters, 1977; Latham & Saari, 1979; Mueller et al., 2014; Zapkau et al., 2015).

Indirecte blootstelling aan ondernemerschap

Indirecte blootstelling, ook observationele blootstelling genoemd, komt voort door middel van ondernemende rolmodellen, zoals zelfstandige ouders en familieleden of vrienden die eerder een bedrijf hebben gestart (Kautonen et al., 2010; Krueger & Carsrud, 1993; Mueller et al., 2014; Zapkau et al., 2015). De observatie van rolmodellen beïnvloedt de persoonlijkheidsontwikkeling van individuen en de vorming van attitudes die gevolglijk intenties vormen (Bandura & Walters, 1977; Zapkau et al., 2015). Kinderen leren door hun ouders te observeren. Hierdoor hebben de ouders invloed op de beslissingen die ze maken, bijvoorbeeld over werk (Hahn et al., 2020; Schröder & Schmitt-Rodermund, 2006; Zapkau et al., 2015). Zij zijn dus verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de ondernemersdynamiek bij hun kinderen (Hahn et al., 2020; Rogoff & Heck, 2003).

Verder wordt vermeld dat de mate waarin studenten de ondernemersactiviteit van hun ouders als succesvol beschouwen hun neiging tot ondernemerschap beïnvloedt (Criaco et al., 2017; Hahn et al., 2020; Mungai & Velamuri, 2011). De succesvolle, zelfstandige ouders fungeren als rolmodel en dragen waarden over ondernemerschap over (Chlosta et al., 2012; Hahn et al., 2020; Hoffmann et al., 2015). Hierdoor kunnen ze de interesse van studenten voor ondernemerschap stimuleren (Criaco et al., 2017; Hahn et al., 2020). Zo kunnen studenten zich aangetrokken voelen tot ondernemerschap en ernaar streven om er meer over te leren en uiteindelijk dat ook te realiseren (Hahn et al., 2020).

Studenten kunnen dus blootgesteld worden aan ondernemerschap voordat ze ondernemerschapsonderwijs gevolgd hebben (Hahn et al., 2020; Peterman & Kennedy, 2003). Daardoor kan ondernemerschap door die studenten ook ervaren worden als een bron van stress en hebben zij mogelijk negatieve percepties over wat het inhoudt (Criaco et al., 2017; Hahn et al., 2020; Sieger & Minola, 2017). In het onderzoek van Lee, Cortes, & Joo (2021) werd er aangetoond dat de relatie tussen ondernemerschapsonderwijs en ondernemerschapspassie voor oprichten nog sterker beïnvloed wordt wanneer er als moderende variabele zich ondernemers bevinden in de directe familie van studenten. Daarbij is de bestaande literatuurstroom beperkt aangezien het zich focust op enkel de aanwezigheid van naaste familieleden die ondernemer zijn. Hiernaast kunnen studenten ook beïnvloed worden door mensen die niet tot deze kring behoren (Krueger & Carsrud, 1993).

Directe blootstelling aan ondernemerschap

Directe blootstelling betekent dat de persoon werkervaring heeft opgedaan door in een klein of nieuw opgericht bedrijf te werken of de persoon kan ook zelf al een bedrijf opgericht hebben (Kautonen et al., 2010; Krueger & Carsrud, 1993; Mueller et al., 2014; Zapkau et al., 2015). Hierdoor kan de persoon informatie uit het eigen geheugen ophalen (Katz, 1992; Zapkau et al., 2015). Eerdere werkervaring in kleine of nieuwe opgerichte bedrijven is een hulpmiddel voor het delen, ervaren en leren van de vaardigheden die nuttig zijn voor het starten van een bedrijf (Roteboss & Kolvereid, 2005; Stuart & Abetti, 1990; Zapkau et al., 2015).

Verder kunnen de studenten ook praktische zakelijke ervaring hebben opgedaan door in het bedrijf van hun ouders te werken (Criaco et al., 2017; Hahn et al., 2020). Dat kan een invloed hebben op de mate waarin ze leren van ondernemerschapsonderwijs (Fayolle & Gailly, 2015; Hahn et al., 2020). Enerzijds kunnen studenten die al directe blootstelling aan ondernemerschap hebben de leerstof beter absorberen,

verwerken en benutten om ondernemersvaardigheden verder te ontwikkelen (Hahn et al., 2020; Hahn et al., 2017; Lyons & Zhang, 2018). Anderzijds kunnen studenten met directe blootstelling aan ondernemerschap minder baat hebben bij ondernemerschapsonderwijs dan studenten zonder directe blootstelling aan ondernemerschap, aangezien ze al veel over ondernemerschap weten en dus minder erover moeten leren (Hahn et al., 2020; Karlsson & Moberg, 2013; Peterman & Kennedy, 2003; Von Graevenitz et al., 2010).

In de literatuur is er met betrekking tot ondernemerschapsonderwijs nog geen onderzoek gedaan naar het onderscheid tussen theoretische en praktische vakken wanneer er rekening wordt gehouden met de eerdere blootstelling aan ondernemerschap van de studenten. Bijgevolg wordt in dit onderzoek nagegaan wat de invloed is van zowel theoretisch als praktisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie van de studenten wanneer er rekening wordt gehouden met de eerdere blootstelling aan ondernemerschap.

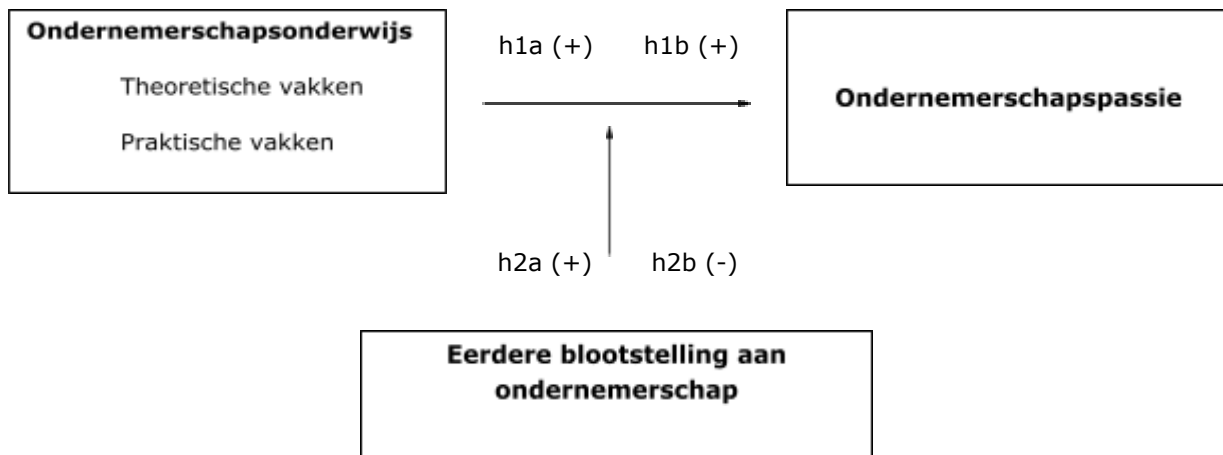
Er wordt verwacht dat de positieve invloed van theoretisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie sterker zal zijn voor studenten met eerdere blootstelling aan ondernemerschap. In de literatuur werd deze eventuele positieve invloed verklaard doordat studenten wel over een initiële *drive* beschikken om ondernemerschap concreet om te zetten in de praktijk, maar nog niet over de theoretische *knowhow* beschikken om dit succesvol door te voeren (Kautonen et al., 2010; Krueger & Carsrud, 1993; Mueller et al., 2014; Zapkau et al., 2015). Toegepast op de *self efficacy theory* op, kunnen deze studenten deze initiële *drive* vervolledigen met deze theoretische kennis. Hierdoor krijgen de studenten vertrouwen en motivatie in het ondernemerschapsproces (Bandura, 1997; Piperopoulos & Dimov, 2015; Sanchez, 2011).

Er wordt verwacht dat de positieve invloed van praktisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie sterker zal zijn voor studenten zonder eerdere blootstelling aan ondernemerschap. Er wordt verwacht dat die invloed het grootste zal zijn door praktische vakken te doceren aan die studenten, gezien volgens eerder onderzoek blijkt dat praktisch ondernemerschapsonderwijs een grotere invloed heeft dan theoretisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemende intenties van studenten (Piperopoulos & Dimov, 2015). De studenten zonder eerdere blootstelling aan ondernemerschap weten nog niet wat ondernemerschap inhoudt en zullen eerst geïnspireerd moeten worden door ondernemerschap (Kautonen et al., 2010; Krueger & Carsrud, 1993; Mueller et al., 2014; Zapkau et al., 2015). Door het ervaringsleren zullen studenten de behoefte voelen om dit om te zetten in een oprichtingsgebeurtenis (Katz & Gartner, 1988).

De volgende hypothesen worden opgesteld:

H_{2a}: De positieve invloed van theoretisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie is sterker voor studenten met eerdere blootstelling aan ondernemerschap.

H_{2b}: De positieve invloed van praktisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie is sterker voor studenten zonder eerdere blootstelling aan ondernemerschap.

Figuur 1: Conceptueel model

METHODE

Universiteit Hasselt hecht enorm veel waarde aan de inzetbaarheid van studenten op de arbeidsmarkt waardoor er veel aandacht geschonken wordt aan de ondernemende attitudes van deze studenten. Daarom worden er binnen de bedrijfseconomische faculteit opleidingsonderdelen georganiseerd waarbij studenten zowel hun technische kennis kunnen aansterken (businessplan opstellen, boekhouding voeren, ...) als hun ondernemende *mindset* activeren.

In voorgaand academiejaar werd in de masterproef van Chris Vanminsel onderzocht of het volgen van ondernemerschapsonderwijs aan de Universiteit Hasselt een invloed heeft op de ondernemende intenties van studenten. Om zowel voor de literatuurstroom een extra bijdrage te bieden als voor de Universiteit Hasselt, tracht deze masterproef de invloed van ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie van studenten te onderzoeken. Daarom wordt met dezelfde opzet onderzocht of de ondernemerschapspassie van studenten aangewakkerd wordt na het volgen van de huidige lesprogramma's. Ook dit academiejaar wordt er vormgegeven aan deze masterproef aan de hand van een quasi-experiment. Op die manier worden de opleidingsonderdelen *Ondernemerszin* en *Bouwstenen van ondernemerschap* onder de loep genomen om te kunnen concluderen of dit een positief effect heeft op de ondernemerschapspassie van de studenten.

ONDERZOEKSOPZET

Als onderzoeksopzet wordt in deze masterproef een quasi-experiment gehanteerd. Op deze manier worden interventies van ondernemerschapsonderwijs getest (Hahn et al., 2020; Karlsson & Moberg, 2013). Studenten zullen blootgesteld worden aan ondernemerschapsonderwijs waardoor educatieve interventies zullen geïdentificeerd worden door middel van veranderingen in de ondernemerschapspassie van studenten. Om dit concreet door te voeren in het quasi-experiment zal het bestaan uit een pre-test en een post-test, met een experimentele groep en een controlegroep. Beide groepen zullen beide testen afleggen. Deze testen zullen de vorm aannemen van een vragenlijst die enerzijds zal afgenomen worden in de eerste week van het tweede semester en anderzijds in de tiende week van het tweede semester. Tussen deze twee tijdstippen zal ongeveer 80 procent van de lessen doorlopen zijn. De betrokken studenten zullen op verschillende manieren verzocht worden om de vragenlijst in te vullen, zoals in de les, via een e-mail of via een mededeling op Blackboard.

STEEKPROEF

Het onderzoek vindt plaats binnen de Universiteit Hasselt tijdens het academiejaar 2022-2023. Studenten uit de opleidingsonderdelen *Bouwstenen van ondernemerschap* en *Ondernemerszin* zullen de experimentele groep vormen. De controlegroep daarentegen zal bestaan uit studenten die deze opleidingsonderdelen niet volgen. De studenten in de controlegroep hebben een gemeenschappelijke basis samen met de studenten uit de experimentele groep in termen van leeftijd, geslacht, faculteit en opleidingsniveau.

Het opleidingsonderdeel *Bouwstenen van ondernemerschap* is een keuzevak in het derde bachelorjaar of in de master. De studenten van dit opleidingsonderdeel zijn afkomstig uit verschillende faculteiten, zoals onder andere Rechten, Revalidatiewetenschappen en Mobiliteitswetenschappen. In de studiegids van de Universiteit Hasselt staat er voor het opleidingsonderdeel *Bouwstenen van ondernemerschap* vermeld dat één van de eindcompetenties het leren van de ontwikkeling van een business idee is en hoe studenten dat idee kunnen formuleren. Het *Business Model Canvas* beheersen en gebruiken is daar een belangrijk onderdeel van. Alsook wordt het ondernemingsplan toegelicht en leren de studenten op basis van welke criteria het ondernemingsplan beoordeeld kan worden. Nog andere eindcompetenties voor studenten uit dit opleidingsonderdeel zijn onder andere "De student kan kennis opbouwen via het verzamelen van informatie, verwerken en beoordelen" en "De student weet welke vaardigheden noodzakelijk zijn om ondernemerszin te ontwikkelen en initiatieven in de ondernemerschap te nemen" (UHasselt, 2023). Het opleidingsonderdeel *Bouwstenen van ondernemerschap* wordt als een theoretisch vak beschouwd op basis van de informatie uit de studiegids (Piperopoulos & Dimov, 2015). De theoretische aspecten van het oprichten en runnen van een bedrijf worden namelijk in dit opleidingsonderdeel onderwezen. De studenten leren onder andere bij over besluitvorming en de implementatie van ideeën bij *Bouwstenen van ondernemerschap*. De leerlingen leren in dit opleidingsonderdeel ook passief aangezien de docent de initiator is van de kennisoverdracht met behulp van hoorcolleges, gastcolleges en case studies (Piperopoulos & Dimov, 2015). De passieve overdracht van kennis van de docent naar de studenten in *Bouwstenen van ondernemerschap*, sluit ook aan bij het aanbodmodel van Nabi et al. (2017) dat zich richt op de overdracht en reproductie van kennis en toepassing van procedures. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden met behulp van traditionele lezingen en het schrijven van businessplannen (Bécharde & Grégoire, 2005; Nabi et al., 2017).

Het tweede opleidingsonderdeel waarin de ondernemerschapspassie van de studenten zal gemeten worden is *Ondernemerszin*, een keuzevak voor de studenten in het derde bachelorjaar of in de masteropleiding. Ook hier zijn de studenten afkomstig uit verschillende faculteiten, zoals onder andere uit Bedrijfseconomische Wetenschappen, Rechten, Revalidatiewetenschappen en Mobiliteitswetenschappen. In de studiegids van de Universiteit Hasselt staat bij het opleidingsonderdeel *Ondernemerszin* vermeld dat studenten kennis maken met de wereld van ondernemerschap waardoor er niet stil wordt gestaan bij de technische aspecten van ondernemerschap zoals *business planning*, budgettering, boekhouding, ... maar wel bij de *soft skills* zoals de eigenschappen en gedragingen van de ondernemer en bij het ondersteunende klimaat rond ondernemerschap. Op basis van de informatie uit de studiegids kan *Ondernemerszin* beschouwd worden als een praktisch vak volgens de verdeling die Piperopoulos & Dimov (2015) maken. Praktische vaardigheden en kennis zijn nodig voor het opzetten en leiden van een eigen *business*. Dit wordt bijgebracht in dit opleidingsonderdeel met de focus op kennistoepassing. *Ondernemerszin* is gericht op actief leren door leren door te doen en dus bijgevolg echte startende bedrijven oprichten. Zo moeten de studenten hun eigen onderneming op een effectieve en efficiënte wijze tot stand brengen en vervolgens besturen. Hierin wordt begeleiding en ondersteuning voorzien, maar de studenten moeten zelf de verantwoordelijk dragen door een proactieve houding aan te nemen in hun onderneming. De studenten krijgen hiernaast ook de mogelijkheid om reëel kennis te maken met het ondernemende klimaat in een andere context dan die van hun eigen mini-onderneming, namelijk die van enkele reële bedrijven en incubatoren waardoor de student erachter komt in hoeverre hij of zij al ondernemer is. Dit ondersteunt één van de eindcompetenties die de studenten moeten behalen, namelijk "De student weet welke

vaardigheden noodzakelijk zijn om ondernemerszin te ontwikkelen en initiatieven in ondernemerschap te nemen" (UHasselt, 2023). In dit opleidingsonderdeel ontwikkelen studenten ondernemend gedrag en kunnen ze inspiratie en creativiteit bieden bij het herkennen van kansen en het omgaan met onzekerheid en risico's in een ondernemersomgeving (Gibb, 2002; Harmeling & Sarasvathy, 2013; Neck & Greene, 2011; Piperopoulos & Dimov, 2015). Hiernaast wordt er gebruik gemaakt van hoorcolleges, workshops, excursies, ... (Piperopoulos & Dimov, 2015). Het opleidingsonderdeel *Ondernemerszin* kan geplaatst worden bij ervaringsleren doordat de kennis zich ontwikkelt door ervaring, reflectie, denken en handelen (Politis, 2005). De studenten leren bij door ervaringen doordat ze zelf een evenement moeten organiseren en moeten deelnemen aan netwerkevenementen rond ondernemerschap. Hiernaast leren de studenten bij door te reflecteren en te denken aangezien ze een reflectiepaper schrijven over hun leerervaring bij de gastcolleges van ondernemers en over de organisatie van een evenement. Tenslotte ligt in dit opleidingsonderdeel de focus veel meer op handelen in plaats van studeren doordat de studenten zelf dingen moeten ondernemen. *Ondernemerszin* is dus sterk gefocust op ervaringsleren doordat leerstof gericht is op onder andere case studies en doordat de studenten in contact komen met ondernemers en ondernemersactiviteiten (Costa et al., 2018; Sukavejworakit et al., 2018). Volgens Nabi et al. (2017) sluit het opleidingsonderdeel aan bij het vraagmodel aangezien de persoonlijke betekenis van de studenten wordt ingevuld door de deelname aan verkenning, discussie en experimenten zoals bij simulaties en interactieve zoekopdrachten (Bécharde & Grégoire, 2005; Nabi et al., 2017). Dit kan worden toegepast door evenementen of buitenschoolse projecten op te zetten, wat goed aansluit bij *Ondernemerszin*, aangezien de studenten zelf een evenement moeten oprichten. Hiernaast hebben de studenten door het ervaringsprogramma interactie met ervaren ondernemers (Fayolle & Gailly, 2015; Nabi et al., 2017; Souitaris et al., 2007).

Op basis van de opleidingsonderdelen *Bouwstenen van ondernemerschap* en *Ondernemerszin* kan geconcludeerd worden welke onderwijsvorm in ondernemerschapsonderwijs het meeste invloed heeft op de ondernemerschapspassie van de studenten. Om een duidelijk overzicht weer te geven wordt in *Tabel 1* een beknopte samenvatting gegeven over de verschillen tussen *Bouwstenen van ondernemerschap* en *Ondernemerszin*.

Tabel 1: *Bouwstenen van ondernemerschap (theoretisch vak) vs Ondernemerszin (praktisch vak)*

	Bouwstenen van ondernemerschap	Ondernemerszin
Inhoud en context	Theoretische aspecten van het oprichten en runnen van een bedrijf	Praktische vaardigheden en <i>knowhow</i> voor het opzetten en leiden van een bedrijf
	Besluitvorming, implementatie van ideeën...	Ideeën genereren, creativiteit, inspiratie
Pedagogie	Passief leren	Actief leren
	Docent is initiator van kennisoverdracht	Docent is begeleider
	Onderwijzen in stapsgewijs proces	Leren door te doen
	Hoorcolleges	Hoorcolleges
	Case studies, gastsprekers	Echte startende bedrijven, lesgeven door echte ondernemers

METINGEN

Om de centrale onderzoeksvraag en deelvragen te kunnen beantwoorden, wordt er een online vragenlijst opgesteld in Qualtrics. Hierin wordt de data verzameld die aan de hand van een empirische analyse verwerkt zal worden in dit kwantitatief onderzoek. Om dit te koppelen aan het onderzoeksmodel worden er allereerst enkele variabelen gedefinieerd en vervolgens bevraagd. De enquêtes zijn terug te vinden in bijlagen.

De studenten werden gevraagd in de eerste les om deze online vragenlijst in te vullen. De verschillende doelgroepen die ik heb benaderd zijn studenten die afkomstig zijn uit het opleidingsonderdeel *Bouwstenen van ondernemerschap* en uit het opleidingsonderdeel *Ondernemerszin*. De controlegroep bestaat uit studenten die afkomstig zijn uit de opleidingsonderdelen *MVO en bedrijfsethiek*, *Collectief vervoer*, *Insolventierecht*, ... Ook deze studenten heb ik in de les benaderd met het verzoek om de enquête in te vullen. De respons die hieruit voortkwam was onvoldoende ruim om een goede controlegroep te vormen. Om die reden is er nog een bijkomende mail uitgestuurd naar studenten die geschikt waren om de controlegroep verder aan te vullen. Hier gebeurt dan nog een laatste filtering door te selecteren aan de hand van het aantal volledig ingevulde vragenlijsten. Ook bij de studenten uit de experimentele groep, dus uit *Bouwstenen van ondernemerschap* en *Ondernemerszin*, liggen de verzamelde resultaten niet zo hoog

aangezien de respons rate verder gefilterd werd aan de hand van het aantal volledig ingevulde vragenlijsten. Het aantal respondenten uit *Bouwstenen van ondernemerschap*, *Ondernemerszin* en uit de controlegroep bedragen respectievelijk 58, 45 en 51.

De respondenten zijn pas geldig in dit onderzoek indien ze ook de tweede online vragenlijst hebben ingevuld. De uiteindelijke groep respondenten uit het theoretisch opleidingsonderdeel, *Bouwstenen van ondernemerschap*, bestaat uit 44 studenten. De groep respondenten uit het praktijkgericht opleidingsonderdeel, *Ondernemerszin*, bestaat uit 34 studenten. De controlegroep echter bestaat uit slechts 32 studenten. Idealiter zou de controlegroep bij benadering even groot moeten zijn als de experimentele groep. Concreet wil dit dus zeggen dat het aantal studenten uit *Bouwstenen van ondernemerschap* en *Ondernemerszin* een stuk hoger ligt dan bij het aantal studenten uit de controlegroep.

Afhankelijke variabele

De afhankelijke variabele is de ondernemerschapspassie op tijdstip één. De ondernemerschapspassie van de studenten wordt gemeten aan de hand van de conceptualisering van Cardon et al. (2012) waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende domeinen in ondernemerschapspassie. De theorie en resultaten in hun onderzoek geven aan dat een juiste meting van ondernemerschapspassie rekening houdt met de interactie tussen de gevoelens van ondernemers en de identiteit die centraal staat voor elk domein. In deze masterproef wordt passie voor oprichten uitgediept. De ondernemerschapspassie van de studenten zal gemeten worden aan de hand van een vragenlijst waarin ze dienen aan te geven in welke mate ze het eens zijn met de stellingen van 1 (totaal mee oneens) tot 7 (totaal mee eens) op de Likertschaal.

In de vragenlijst zullen passie voor ontwikkelen, passie voor oprichten en passie voor uitvinden elk afzonderlijk gemeten worden aan de hand van rolidentiteit en positief ervaren gevoelens voor elk type passie. De rolidentiteit bevat 1 item en de positief ervaren gevoelens 3 items voor passie voor ontwikkelen. Ook passie voor oprichten bevat 1 item om rolidentiteit te meten en 3 items om de positief ervaren gevoelens te meten. Passie voor uitvinden is iets uitgebreider met 4 items voor de positief ervaren gevoelens, maar ook 1 item voor de rolidentiteit (Cardon et al., 2012).

Bij de gemeten constructen werd telkens de Cronbach's alpha gemeten. De meetinstrumenten scoren allemaal 0.7 of meer op interne betrouwbaarheid, wat erop duidt dat de items voldoende onderlinge samenhang vertonen en dus goede indicatoren zijn van de ondernemerschapspassie die gemeten wordt in dit onderzoek (Vermeire & Collewaert, 2013). In dit onderzoek wordt de samenhang tussen deze schalen van passie voor oprichten aangetoond met een Cronbach's Alpha van 0.918. Meer specifiek wordt ook de interne samenhang gemeten tussen de subschalen van intens positieve gevoelens van passie voor oprichten. Deze neemt de waarde aan van 0.916. Hiernaast wordt de interne samenhang tussen de schaal van intens positieve gevoelens en de schaal van identiteitscentraliteit gemeten. Deze neemt de waarde van 0.852 aan. Concreet wil dit dus zeggen dat gebaseerd op de Cronbach's alpha er een hoge interne betrouwbaarheid is tussen de gemeten constructen voor passie voor oprichten in dit onderzoek.

Hiernaast wordt de validiteit van de berekening van ondernemerschapspassie bevestigd door een correlatieanalyse. Hierbij wordt de samenhang tussen de verschillende subschalen getest. Hoe centaler de rol van de uitvinder, oprichter of ontwikkelaar in de identiteit, hoe hoger normaal de intens positieve gevoelens voor de activiteiten die gerelateerd zijn aan deze rollen (Vermeire & Collewaert, 2013). Meer toegepast op ondernemerschapspassie voor oprichten, heeft de oprichtersrol een correlatie van 0.744 met intens positieve gevoelens voor oprichten, met een significantieniveau van 0.001.

Onafhankelijke variabele

De onafhankelijke variabele in dit onderzoek is ondernemerschapsonderwijs zodat de invloed hiervan op de ondernemerschapspassie van studenten getest kan worden. Hiervoor wordt een dummy variabele gedefinieerd. Op die manier kan de algemene invloed van ondernemerschapsonderwijs op ondernemerschapspassie gecontroleerd worden. Dus wanneer de studenten theoretisch en/of praktisch ondernemerschapsonderwijs gevolgd hebben, dan neemt die waarde 1 aan. Wanneer dit niet het geval is, dan neemt die de waarde 0 aan.

In dit onderzoek zal er een concreet onderscheid gemaakt worden tussen praktisch en theoretisch ondernemerschapsonderwijs. De betrokken opleidingsonderdelen zijn *Ondernemerszin* en *Bouwstenen van Ondernemerschap*. *Ondernemerszin* is praktijkgericht en *Bouwstenen van Ondernemerschap* is een theoretisch vak. Om dit onderscheid door te voeren in het onderzoek, worden er twee extra dummyvariabelen gedefinieerd. De eerste dummy variabele heeft de waarde 1 als de studenten theoretisch ondernemerschapsonderwijs gevolgd hebben en de waarde 0 als de studenten geen theoretisch ondernemerschapsonderwijs gevolgd hebben. De tweede dummy variabele neemt de waarde 1 aan als de studenten praktisch ondernemerschapsonderwijs gevolgd hebben en de waarde 0 als de studenten geen praktisch ondernemerschapsonderwijs gevolgd hebben (Gielnik et al., 2016; Hahn et al., 2020).

Modererende variabele

In het onderzoeksmodel wordt eerdere blootstelling aan ondernemerschap opgenomen als modererende variabele. Concreet gaan we er dus van uit dat de relatie tussen ondernemerschapsonderwijs en ondernemerschapspassie beïnvloed wordt door de eerdere blootstelling aan ondernemerschap. Om dit te achterhalen worden de vragen van Krueger en Carsrud (1993) geïmplementeerd in de enquête. In deze masterproef wordt er geen onderscheid gemaakt tussen indirecte en directe blootstelling, in tegenstelling tot Krueger en Carsrud (1993). Waar zij een onderscheid maken, wordt dit in dit onderzoek samengevoegd tot eerdere blootstelling aan ondernemerschap (Hsu, Wiklund, & Cotton, 2017). De eerdere blootstelling aan ondernemerschap wordt gecodeerd als een dummy variabele. Wanneer de studenten bij een vraag 'ja' aanduiden, dan krijgt de variabele de waarde 1. Wanneer de studenten bij een vraag 'nee' aangeven, dan krijgt de variabele de waarde 0. Om de eerdere blootstelling aan ondernemerschap te kunnen bepalen, worden de somscores berekend. De mate waarin de studenten eerdere blootstelling aan ondernemerschap hebben, kan variëren van 0 (geen blootstelling) tot 4 (hoogste blootstellingsgraad) (Krueger & Carsrud, 1993; Mueller et al., 2014).

Controlevariabelen

In dit onderzoeksmodel worden meerdere controlevariabelen gebruikt. Deze worden toegevoegd om de accuraatheid van het model te vergroten en bijgevolg te voorkomen dat de resultaten niet beïnvloed worden door externe factoren waar het onderzoek zich niet op richt. De controlevariabelen passie voor uitvinden, passie voor ontwikkelen, faculteit, opleidingsniveau, ondernemerschapsvak, geslacht, leeftijd, noodzaak aan ondernemerschap, opportuniteit aan ondernemerschap en faalangst zullen toegevoegd worden.

Cardon et al. (2012) benadrukken dat het belangrijk is om de verschillende soorten ondernemerschapspassie in te delen in verschillende domeinen, namelijk die voor oprichten, uitvinden en ontwikkelen. Hierbij wordt ook nog eens benadrukt dat het type ondernemerschapspassie centraal staat in de *self-identity* van de ondernemer en dat ze ieder op hun beurt verschillende emoties en cognities teweeg brengen. In deze masterproef wordt passie voor oprichten uitgediept, maar aangezien ondernemerschapspassie een breed begrip vormt, worden de andere domeinen, namelijk die van uitvinden en ontwikkelen ook opgenomen in het onderzoeksmodel als controlevariabelen. Dit aangezien het algemene gebeuren rond ondernemerschap de kern van ondernemerschapspassie is uit de algemene benadering (Murnieks, 2007; Murnieks et al., 2012). Anderzijds richt een meer genuanceerde benadering zich op de drie verschillende domeinen die verschillende ondernemers anders kunnen ervaren maar die consequent worden aangetroffen in de kern van het ondernemersproces (Cardon et al., 2009). De rollen bestaan uit het uitvinden van nieuwe producten of diensten, het oprichten van nieuwe organisaties en het ontwikkelen van deze organisaties na hun aanvankelijke overleving en successen. Elk van deze rollen omvat verschillende taken en activiteiten, die de uitdagingen weerspiegelen die gepaard gaan met verschillende aspecten van het ondernemersproces (Gundry en Welsch, 2001; Katila en Ahuja, 2002; Ronstadt, 1988).

De eerste controlevariabelen die zijn opgenomen zijn dus passie voor uitvinden en ontwikkelen. Aan de hand van de conceptualisering van Cardon et al. (2012) worden ook deze domeinen van ondernemerschapspassie gemeten met behulp van de Likert schaal.

De controlevariabele 'noodzaak aan ondernemerschap' wordt opgenomen in het onderzoeksmodel en wordt gemeten aan de hand van een Likertschaal van 1 tot en met 7 (Kautonen et al., 2010). De variabele neemt de waarde 1 aan indien de respondent verwacht dat de financiële situatie sterk zal verslechteren en de waarde 7 indien de respondent verwacht dat de financiële situatie sterk zal verbeteren.

De volgende controlevariabele die wordt opgenomen in het onderzoeksmodel is 'opportuniteit aan ondernemerschap' (Kautonen et al., 2010). Deze dummyvariabele neemt de waarde 0 aan indien de respondent geen opportuniteiten identificeert en de waarde 1 indien de respondent opportuniteiten identificeert.

Hiernaast neemt ook de controlevariabele 'faalangst' de vorm aan van een dummyvariabele. Concreet worden de studenten gevraagd of de angst om te falen hen zou weerhouden om een bedrijf op te starten

(ul Haq et al., 2014). Indien de respondent geen faalangst ervaart krijgt deze de waarde 0. Indien de respondent wel faalangst ervaart krijgt deze variabele de waarde 1.

Ook wordt er nagegaan of de studenten al eerder een ondernemerschapsvak gevolgd hebben. Indien dat het geval is, dan krijgt de variabele de waarde 1. Indien ze eerder nog geen ondernemerschapsvak gevolgd hebben, dan krijgt de variabele de waarde 0 (Gielnik et al., 2016).

De volgende variabelen die gecontroleerd worden zijn faculteit en opleidingsniveau. Ten eerste wordt aan de studenten gevraagd in welke faculteit ze zitten. Alle faculteiten die de Universiteit Hasselt aanbiedt, worden opgesomd. Die controlevariabele wordt bevraagd, aangezien de interesse en aanleg voor ondernemerschap tussen studenten van verschillende faculteiten verschillend is (Hahn et al., 2020). Wanneer de studenten in de faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen zitten, dan krijgt de variabele de waarde 1. Wanneer de studenten in een andere faculteit dan Bedrijfseconomische Wetenschappen zitten, zoals bijvoorbeeld Architectuur en Kunst, dan neemt de variabele de waarde 0 aan. Ten tweede wordt aan de studenten gevraagd wat hun opleidingsniveau is. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen bachelor en master (Hahn et al., 2020). Wanneer de studenten in de bachelor zitten, dan neemt de variabele de waarde 0 aan. Wanneer de studenten in de master zitten, dan krijgt de variabele de waarde 1.

De laatste controlevariabelen die nagegaan worden, zijn geslacht en leeftijd (Hahn et al., 2020). Uit onderzoek blijkt dat mannen zich meer aangetrokken voelen tot ondernemerschap dan vrouwen (Grilo & Thurik, 2008; Hahn et al., 2020). Vandaar dat het belangrijk is om te controleren voor het geslacht van de studenten (Hahn et al., 2020). Wanneer de studenten aangeven dat ze een man zijn, dan krijgt de variabele de waarde 0. Wanneer de studenten een vrouw zijn, dan neemt de variabele de waarde 1 aan. Verder heeft de leeftijd een invloed op de aanleg van individuen om te leren en te profiteren van ondernemerschapsonderwijs (Hahn et al., 2020; Minola et al., 2014; Peterman & Kennedy, 2003; Wilson & McCrystal, 2007). Daarom is het van belang om te controleren voor leeftijd. De controlevariabele leeftijd wordt uitgedrukt in jaren (Hahn et al., 2020).

Tabel 2: Uiteindelijke steekproef

	Totaal (N= 110)		Theoretisch ondernemerschapsonderwijs (N= 44)		Praktisch ondernemerschapsonderwijs (N= 34)		Controlegroep (N = 32)	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Geslacht								
Vrouw	57	51,8%	19	43,2%	17	50%	21	65,6%
Man	53	48,2%	25	56,8%	17	50%	11	34,4%
Gemiddelde leeftijd	21,3		21,5		21		21,5	
Faculteit								
Bedrijfseconomische wetenschappen	22	20%	1	2,3%	11	32,4%	10	31,25%
Geen bedrijfseconomische wetenschappen	88	80%	43	97,7%	23	67,6%	22	68,8%
Opleidingsniveau								
Bachelor	78	71%	31	70,5%	26	76,5%	21	65,6%
Master	32	29%	13	29,5%	8	23,5%	11	34,4%

EMPIRISCHE ANALYSE: RESULTATEN

BESCHRIJVING VAN DE VARIABELEN

Tabel 3: De beschrijving en de codering van de variabelen

Variabelen	Beschrijving/codering
Ondernemerschapspassie T0	De mate van ondernemerschapspassie van de respondent, gemeten van 1 tot en met 7
Geslacht	0 = man; 1 = vrouw
Leeftijd	Numerieke variabele uitgedrukt in jaren
Faculteit	0 = respondent zit in een andere faculteit dan Bedrijfseconomische Wetenschappen; 1 = respondent zit in de faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen
Opleidingsniveau	0 = respondent volgt bacheloronderwijs; 1 = respondent volgt masteronderwijs
Noodzaak aan ondernemerschap	1 = respondent verwacht dat de financiële situatie sterk zal verslechteren; 7 = respondent verwacht dat de financiële situatie sterk zal verbeteren
Opportuniteit aan ondernemerschap	0 = respondent identificeert geen opportuniteiten; 1 = respondent identificeert opportuniteiten
Faalangst	0 = respondent ervaart geen faalangst; 1 = respondent ervaart faalangst
Ondernemerschapsvak	0 = respondent heeft eerder geen ondernemerschapsvak gevolgd; 1 = respondent heeft al eerder een ondernemerschapsvak gevolgd
Ondernemerschapspassie T1	De mate van ondernemerschapspassie van de respondent, gemeten van 1 tot en met 7
Theoretisch ondernemerschapsonderwijs	0 = respondent heeft geen theoretisch ondernemerschapsonderwijs gevolgd; 1 =

	respondent heeft wel theoretisch ondernemerschapsonderwijs gevolgd
Praktisch ondernemerschapsonderwijs	0 = respondent heeft geen praktisch ondernemerschapsonderwijs gevolgd; 1 = respondent heeft wel praktisch ondernemerschapsonderwijs gevolgd
Ondernemerschapsonderwijs	0 = respondent heeft geen ondernemerschapsonderwijs gevolgd; 1 = respondent heeft wel ondernemerschapsonderwijs gevolgd
Eerdere blootstelling aan ondernemerschap	0 = geen blootstelling; 4 = hoogste blootstellingsgraad

CORRELATIES

Tabel 4 geeft een overzicht van de relevante variabelen in dit onderzoek met de bijhorende correlaties. Hierbij wordt de mate van samenhang tussen de variabelen aangetoond of in hoeverre de variabelen elkaar beïnvloeden. Van hieruit wordt vertrokken om na te gaan of er een positieve of negatieve correlatie is tussen de variabelen, alsook om de significantie tussen de variabelen te achterhalen. De P-waarde wordt gebruikt om deze significantie te testen. Men kan spreken van significantie wanneer de P-waarde kleiner is dan 0.10, aangegeven in de tabel met één sterretje (*). Wanneer de P-waarde kleiner is dan 0.05 wordt de significantie aangegeven met twee sterretjes (**). Ten slotte wordt de significantie aangegeven met drie sterretjes (***) indien de waarde kleiner is dan 0.01.

De variabelen noodzaak aan ondernemerschap, opportuniteit aan ondernemerschap, faalangst, ondernemerschapspassie op tijdstip één en ondernemerschapsonderwijs hebben correlaties hoger dan 0.3 met ondernemerschapspassie op tijdstip nul. De correlaties tussen deze variabelen zijn telkens getest op 99 procent significantieniveau. Zoals verwacht hebben noodzaak aan ondernemerschap en opportuniteit aan ondernemerschap respectievelijk een correlatie van 0.381 en 0.378 met ondernemerschapspassie op tijdstip nul. Volgens de *self efficacy theory* houden zowel het herkennen van opportuniteiten als de noodzaak aan ondernemerschap verband met ondernemerschapspassie aangezien individuen dan meer vertrouwen hebben om in de ondernemende context te kunnen presteren (Wood & Bandura, 1989). De negatieve correlatie van -0.372 tussen faalangst en ondernemerschapspassie op tijdstip nul is ook vanuit de *self efficacy theory* te verklaren aangezien faalangst het wantrouwen ten opzichte van het ondernemend proces weerspiegelt. Concreet wil dit dus zeggen dat wanneer een leerling faalangst ervaart, de leerling ook geen vertrouwen heeft om met succes in een bepaalde context goed te presteren en te handelen (Bandura, 1997). Hiernaast heeft zoals verwacht de afhankelijke variabele ondernemerschapspassie op tijdstip één een correlatie van 0.817 met de ondernemerschapspassie op tijdstip nul. Als laatste heeft ondernemerschapsonderwijs een correlatie van 0.312 met

ondernemerschapspassie op tijdstip nul. Deze correlatie kan onderbouwd worden door de theorie die stelt dat studenten reeds over een initiële *drive* beschikken, dus ondernemerschapspassie op tijdstip nul om ondernemerschap concreet om te zetten in de praktijk, maar nog niet over de juiste vaardigheden en kennis om dit succesvol door te voeren (Kautonen et al., 2010; Krueger & Carsrud, 1993; Mueller et al., 2014; Zapkau et al., 2015). Aangezien het ondernemerschapsonderwijs in dit onderzoek bestaat uit keuze opleidingsonderdelen, nemen studenten hieraan deel op vrijwillige basis en beschikken dus mogelijk al over ondernemerschapspassie (Hahn et al., 2020). Toegepast op de *self efficacy theory* op, kunnen deze studenten deze initiële *drive* vervullen met ondernemerschapsonderwijs. Hierdoor krijgen de studenten vertrouwen en motivatie in het ondernemerschapsproces en zal de ondernemerschapspassie op tijdstip nul aangesterkt worden, wat uiteindelijk zichtbaar zal zijn in de ondernemerschapspassie op tijdstip één (Bandura, 1997; Piperopoulos & Dimov, 2015; Sanchez, 2011).

Hiernaast heeft de afhankelijke variabele ondernemerschapspassie op tijdstip één correlaties met noodzaak aan ondernemerschap, opportuniteit aan ondernemerschap en faalangst met respectievelijke waarden van 0.414, 0.349 en -0.374. Ook deze correlaties tussen de variabelen zijn telkens getest op 99 procent significantieniveau. Zoals bij de variabele ondernemerschapspassie op tijdstip nul zijn deze correlaties te verklaren vanuit de *self efficacy theory* (Wood & Bandura, 1989).

Tabel 4: Correlatie van de variabelen (*** $P < 0.01$, ** $P < 0.05$, * $P < 0.1$)

Variabele	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. Ondernemerschapspassie T0	1													
2. Geslacht	-0.087***	1												
3. Leeftijd	0.031***	0.057	1											
4. Faculteit	0.010	0.073	-0.136*	1										
5. Opleidingsniveau	0.291***	0.097	0.516***	-0.170**	1									
6. Noodzaak aan ondernemerschap	0.381***	-0.102	0.062	0.157*	0.240***	1								
7. Opportuniteit aan ondernemerschap	0.378***	-0.242***	0.079	-0.025	0.114	0.333***	1							
8. Faalangst	-0.372***	0.254***	0.019	0.142*	-0.098	-0.138*	-0.461***	1						
9. Ondernemerschapsvak	-0.089	-0.030	-0.124*	-0.247***	-0.362***	-0.258***	-0.156*	-0.007	1					
10. Ondernemerschapspassie T1	0.817***	-0.015	0.104	-0.006	0.303***	0.414***	0.349***	-0.347**	-0.143*	1				
11. Theoretisch ondernemerschapsonderwijs	0.240***	-0.141*	0.051	-0.362***	0.008	-0.003	0.010	-0.077	0.217**	0.205**	1			
12. Praktisch ondernemerschapsonderwijs	0.053	-0.024	-0.117	0.207**	-0.082	-0.067	-0.014	0.097	0.002	0.124*	-0.546***	1		
13. Ondernemerschapsonderwijs	0.312***	-0.177**	-0.064	-0.180**	-0.075	-0.072	-0.003	0.015	0.237**	0.347**	0.523***	0.428**	1	
14. Eerdere blootstelling aan ondernemerschap	0.171**	0,021	-0.100	0.126*	-0.107	0.212**	0.156*	-0.228**	-0.020	0.152*	0.067	-0.135*	-0.065	1

BESCHRIJVENDE TABELLEN

De beschrijvende statistieken van de variabelen worden berekend in SPSS, voordat de regressiemodellen opgesteld worden. In tabel 5 worden de waarden berekend op basis van alle groepen samen. Het minimum, het maximum, het gemiddelde en de standaarddeviatie worden weergegeven. De belangrijkste bevinding uit deze resultaten is dat de ondernemerschapspassie van de studenten van tijdstip één lichtjes gestegen is ten opzichte van de ondernemerschapspassie van de studenten gemeten op tijdstip nul.

Tabel 5: Beschrijvende statistieken van de variabelen

Variabelen	Gemiddelde	SD	Min	Max
Ondernemerschapspassie T0	4.0122	1.354	1	7
Geslacht ¹	0.52	0.502	0	1
Leeftijd	21.3	2.046	20	36
Faculteit ²	0.20	0.402	0	1
Opleidingsniveau ³	0.29	0.456	0	1
Noodzaak aan ondernemerschap	4.75	1.077	1	7
Opportuniteit aan ondernemerschap	0.15	0.363	0	1
Faalangst	0.64	0.483	0	1
Ondernemerschapsvak	0.65	0.481	0	1
Ondernemerschapspassie T1	4.1288	1.242	1	7
Theoretisch ondernemerschapsonderwijs	0.40	0.492	0	1
Praktisch ondernemerschapsonderwijs	0.31	0.464	0	1
Ondernemerschapsonderwijs	0.71	0.456	0	1
Eerdere blootstelling aan ondernemerschap	1.72	0.94	0	4

¹ 0 = man; 1 = vrouw

² 0 = respondent zit in een andere faculteit dan Bedrijfseconomische Wetenschappen; 1 = respondent zit in de faculteit Bedrijfseconomische Wetenschappen

³ 0 = respondent volgt bacheloronderwijs; 1 = respondent volgt masteronderwijs

In tabel 6 wordt een onderverdeling gemaakt tussen theoretisch en praktisch ondernemerschapsonderwijs en tussen studenten die geen ondernemerschapsonderwijs volgen. Het minimum, het maximum, het gemiddelde en de standaarddeviatie worden voor deze aparte groepen opgelijst.

Door controlevariabelen toe te voegen wordt er een betrouwbaarder beeld gegeven van de resultaten. De controlevariabelen die hier gebruikt worden is ondernemerschapspassie op tijdstip nul, noodzaak aan ondernemerschap, opportuniteit aan ondernemerschap, faalangst, ondernemerschapsvak, faculteit, opleidingsniveau, geslacht en leeftijd. Uit de resultaten van de eerste vragenlijst blijkt dat de ondernemerschapspassie op tijdstip nul 4.12 is bij leerlingen die praktisch ondernemerschapsonderwijs volgen en 4.4 bij studenten die theoretisch ondernemerschapsonderwijs volgen. De gemiddelde leeftijd van de studenten die theoretisch ondernemerschapsonderwijs volgen is 21.5 jaar en voor de studenten die praktisch ondernemerschapsonderwijs volgen is dat 21 jaar. De verhouding tussen de mannen en vrouwen is bij iedere subgroep ongeveer hetzelfde. Een mogelijke verklaring van de iets hogere ondernemerschapspassie op tijdstip nul van studenten die theoretisch ondernemerschapsonderwijs volgen, is de initiële *drive* om ondernemerschap concreet om te zetten in de praktijk, maar nog niet over de theoretische *knowhow* beschikken om hier ook effectief mee aan de slag te gaan (Kautonen et al., 2010; Krueger & Carsrud, 1993; Mueller et al., 2014; Zapkau et al., 2015).

De afhankelijke variabele in dit onderzoek is ondernemerschapspassie van de studenten op tijdstip één, waarvan ook de beschrijvende statistieken worden besproken. Voor studenten die theoretisch ondernemerschapsonderwijs volgen is de ondernemerschapspassie op tijdstip één gemiddeld 4.44. Voor studenten die praktisch ondernemerschapsonderwijs volgen is de ondernemerschapspassie gemiddeld 4.39. Bijgevolg kan men concluderen dat de ondernemerschapspassie van de studenten lichtjes gestegen is bij zowel theoretisch ondernemerschapsonderwijs als bij praktisch ondernemerschapsonderwijs. De toename in de ondernemerschapspassie voor studenten die praktisch ondernemerschapsonderwijs hebben gevolgd is groter dan de toename voor de studenten die theoretisch ondernemerschapsonderwijs hebben gevolgd. Praktisch ondernemerschapsonderwijs kan namelijk meer gestimuleerd worden doordat ze geïnspireerd worden door ondernemerschap en doordat het gericht is op ervaringsleren (Gibb, 2002; Harmeling & Sarasvathy, 2013; Neck & Greene, 2011; Piperopoulos & Dimov, 2015). Door het ervaringsleren zullen studenten de behoefte voelen om dit om te zetten in een oprichtingsgebeurtenis (Katz & Gartner, 1988).

Als laatste wordt de variabele eerdere blootstelling aan ondernemerschap besproken. Uit de beschrijvende statistieken van deze variabele blijkt dat voor studenten uit het theoretisch ondernemerschapsonderwijs het gemiddelde 1.8 is. Het gemiddelde cijfer voor studenten die uit het praktisch ondernemerschapsonderwijs komen is daarentegen 1.53. Concreet wil dit dus zeggen dat studenten die theoretisch ondernemerschapsonderwijs volgen een hogere blootstellingsgraad ten opzichte van ondernemerschap hebben dan studenten die praktisch ondernemerschapsonderwijs volgen. Zo kunnen studenten beïnvloed worden door rolmodellen die de initiële *drive* of ondernemerschapspassie op tijdstip nul beïnvloeden. De observatie van rolmodellen beïnvloedt de persoonlijkheidsontwikkeling van individuen en de vorming van attitudes (Bandura & Walters, 1977; Zapkau et al., 2015). Studenten kunnen bijgevolg deze initiële *drive* of ondernemerschapspassie op tijdstip nul vervolledigen met theoretisch

ondernemerschapsonderwijs om dit succesvol door te voeren in de praktijk (Kautonen et al., 2010; Krueger & Carsrud, 1993; Mueller et al., 2014; Zapkau et al., 2015).

Tabel 6: Beschrijvende statistieken voor de steekproefverdeling (N = 110)

Variabelen	Theoretisch ondernemerschapsonderwijs (N = 44)				Praktisch ondernemerschapsonderwijs (N = 34)				Controlegroep (N = 32)			
	Gemiddelde	SD	Min	Max	Gemiddelde	SD	Min	Max	Gemiddelde	SD	Min	Max
Ondernemerschapspassie T0	4.4053	1.353	1	7	4.121	0.966	1	7	3.3594	1.488	1	7
Geslacht	0.43	0.501	0	1	0.50	0.508	0	1	0.66	0.483	0	1
Leeftijd	21.5	2.672	20	36	21	1,359	20	26	21.5	1.626	20	26
Faculteit	0.02	0.151	0	1	0.32	0.475	0	1	0.31	0.471	0	1
Opleidingsniveau	0.30	0.462	0	1	0.24	0.431	0	1	0.34	0.483	0	1
Noodzaak aan ondernemerschap	4.75	0.892	1	7	4.65	1.203	0	1	4.88	1.185	1	7
Opportuniteit aan ondernemerschap	0.16	0.370	0	1	0.15	0.359	0	1	0.16	0.369	0	1
Faalangst	0.59	0.497	0	1	0.71	0.462	0	1	0.63	0.492	0	1
Ondernemerschapsvak	0.77	0.424	0	1	0.65	0.485	0	1	0.47	0.507	0	1
Ondernemerschapspassie T1	4.4394	1.126	1	7	4.3578	0.953	1	7	3.459	1.43	1	7
Theoretisch ondernemerschapsonderwijs	1	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1
Praktisch ondernemerschapsonderwijs	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	1
Ondernemerschapsonderwijs	1	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	1
Eerdere blootstelling aan ondernemerschap	1.7955	0.823	0	4	1.5294	0.89562	0	4	1.8125	1.1198	0	4

RESULTATEN

De regressieanalyses worden uitgevoerd in SPSS, waarbij de invloed van ondernemerschapsonderwijs op ondernemerschapspassie van studenten wordt getest, onder invloed van eerdere blootstelling aan ondernemerschap. De afhankelijke variabele is de ondernemerschapspassie van de studenten op tijdstip één. Dit wordt uitgevoerd met behulp van een gemodereerde hiërarchische OLS-regressie. In tabel 6 worden 5 modellen weergegeven waarbij bij ieder model de significantie van de variabelen wordt nagegaan. Wanneer er sprake is van significantie, wordt dit weergegeven met een sterretje.

In Model 1 wordt de invloed getest van de controlevariabelen op de ondernemerschapspassie op tijdstip één. De controlevariabele 'ondernemerschapspassie op tijdstip nul' heeft een regressiecoëfficiënt (bèta) van 0.755. Er wordt een P-waarde weergegeven die kleiner is dan 0.001. De ondernemerschapspassie van de studenten op tijdstip nul heeft dus een significante invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten op tijdstip één wanneer er getest wordt op 99.9% significantieniveau. De controlevariabele 'noodzaak aan ondernemerschap' heeft een regressiecoëfficiënt (bèta) van 0.161. Er wordt een P-waarde weergegeven van 0.014. De noodzaak aan ondernemerschap heeft dus een significante invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten wanneer er getest wordt op 98.6 procent significantieniveau.

In Model 2 wordt de invloed van ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie van de studenten getest. In dit model wordt de algemene invloed van ondernemerschapsonderwijs getest door theoretisch en praktisch ondernemerschapsonderwijs samen te voegen. Voor de onafhankelijke variabele 'ondernemerschapsonderwijs' wordt er een regressiecoëfficiënt (bèta) van 0.183 weergegeven. Er wordt hierbij een P-waarde van 0.004 weergegeven. Ondernemerschapsonderwijs heeft dus een significante invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten wanneer er getest wordt op 99.6 procent significantieniveau. Concreet wil dit dus zeggen dat de ondernemerschapspassie van de studenten verhoogd wordt na het volgen van ondernemerschapsonderwijs.

In Model 3 wordt er een onderscheid gemaakt tussen theoretisch en praktisch ondernemerschapsonderwijs. De invloed van enerzijds theoretisch ondernemerschapsonderwijs en anderzijds praktisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie van de studenten wordt weergegeven. 'Theoretisch ondernemerschapsonderwijs' heeft een regressiecoëfficiënt van 0.174 en een p-waarde van 0.025. Er is dus een significante invloed van theoretisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie van de studenten indien er getest wordt op 97.5 procent significantieniveau. Concreet wil dit dus zeggen dat studenten die theoretisch ondernemerschapsonderwijs volgen hogere ondernemerschapspassie ervaren. Dit resultaat komt overeen met hypothese 1a. Deze hypothese wordt dus bevestigd aan de hand van de resultaten uit dit onderzoek. Hiernaast heeft 'praktisch ondernemerschapsonderwijs' een regressiecoëfficiënt (bèta) van 0.204 en een p-waarde van 0.004. Op significantieniveau van 99.6 procent heeft het volgen van praktisch ondernemerschapsonderwijs een significante invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten. Concreet wil dit dus zeggen dat studenten hogere ondernemerschapspassie ervaren na het volgen van praktisch ondernemerschapsonderwijs. Hypothese 1b wordt aan de hand van deze resultaten dus bevestigd. Meer gedetailleerd kan er dus ook besloten worden aan de hand van de verschillende regressiecoëfficiënten dat

praktisch ondernemerschapsonderwijs een iets grotere invloed heeft op de ondernemerschapspassie van de studenten in vergelijking met theoretisch ondernemerschapsonderwijs.

In Model 4 wordt de invloed van eerdere blootstelling aan ondernemerschap op de relatie tussen ondernemerschapsonderwijs en de ondernemerschapspassie getest. In dit model wordt de variabele ondernemerschapsonderwijs getest door theoretisch en praktisch ondernemerschapsonderwijs samen te nemen. De eerdere blootstelling aan ondernemerschap heeft een regressiecoëfficiënt (bèta) 0.034 en een p-waarde van 0.697. Eerdere blootstelling aan ondernemerschap heeft dus geen significante invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten. Concreet wil dit dus zeggen dat studenten zonder eerdere blootstelling aan ondernemerschap gemiddeld over dezelfde ondernemerschapspassie bezitten als studenten met eerdere blootstelling aan ondernemerschap. Hiernaast heeft de interactieterm 'Ondernemerschapsonderwijs met eerdere blootstelling aan ondernemerschap' een regressiecoëfficiënt (bèta) van -0.028 met een bijhorende P-waarde van 0.826. De interactie tussen ondernemerschapsonderwijs en eerdere blootstelling aan ondernemerschap heeft dus geen significante invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten. Concreet wil dit dus zeggen dat de relatie tussen ondernemerschapsonderwijs en de ondernemerschapspassie van de studenten niet beïnvloed kan worden door eerdere blootstelling aan ondernemerschap.

In Model 5 wordt de interactie getest van de eerdere blootstelling aan ondernemerschap met enerzijds theoretisch ondernemerschapsonderwijs en anderzijds met praktisch ondernemerschapsonderwijs. Hiervoor worden de modellen opgedeeld in 'Model 5 theoretisch' en 'Model 5 praktisch'.

Ten eerste wordt er gekeken naar de interactie tussen theoretisch ondernemerschapsonderwijs en eerdere blootstelling aan ondernemerschap. Eerdere blootstelling aan ondernemerschap heeft in 'Model 5 theoretisch' een regressiecoëfficiënt (bèta) van 0.027 en een bijhorende P-waarde van 0.702. In dit model heeft eerdere blootstelling aan ondernemerschap dus geen significante invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten. Concreet betekent dit dat studenten zonder eerdere blootstelling aan ondernemerschap gemiddeld over dezelfde ondernemerschapspassie bezitten als studenten met eerdere blootstelling aan ondernemerschap. Hiernaast heeft de interactieterm 'theoretisch ondernemerschapsonderwijs met eerdere blootstelling aan ondernemerschap' een regressiecoëfficiënt (bèta) van -0.069 en een bijhorende P-waarde van 0.616. De interactie tussen theoretisch ondernemerschapsonderwijs en eerdere blootstelling aan ondernemerschap heeft dus geen significante invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten. Concreet wil dit dus zeggen dat ongeacht of de studenten eerdere blootstelling aan ondernemerschap hadden of niet, theoretisch ondernemerschapsonderwijs een invloed heeft op de ondernemerschapspassie. De resultaten uit dit onderzoek bevestigen hypothese 2a dus niet. De hypothese die stelt dat de positieve invloed van theoretisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie sterker is voor studenten met eerdere blootstelling aan ondernemerschap, kan dus verworpen worden.

Als laatste wordt er gekeken naar de interactie tussen praktisch ondernemerschapsonderwijs en eerdere blootstelling aan ondernemerschap. Eerdere blootstelling aan ondernemerschap heeft in 'Model 5 praktisch' een regressiecoëfficiënt (bèta) van 0.009 met een bijhorende P-waarde van 0.896. De ondernemerschapspassie van de studenten wordt dus niet significant beïnvloed door de eerdere

blootstelling aan ondernemerschap. Dat betekent dus dat studenten zonder eerdere blootstelling aan ondernemerschap gemiddeld over geen hogere ondernemerschapspassie bezitten dan studenten met eerdere blootstelling aan ondernemerschap. Hiernaast heeft de interactieterm 'praktisch ondernemerschapsonderwijs met eerdere blootstelling aan ondernemerschap' een regressiecoëfficiënt (bèta) van 0.061 met een bijhorende P-waarde van 0.599. De interactie tussen praktisch ondernemerschapsonderwijs en eerdere blootstelling aan ondernemerschap heeft dus geen significante invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten. Concreet wil dit dus zeggen dat ongeacht of de studenten eerdere blootstelling aan ondernemerschap hadden of niet, praktisch ondernemerschapsonderwijs een invloed heeft op de ondernemerschapspassie. De resultaten uit dit onderzoek bevestigen hypothese 2b dus niet. De hypothese die stelt dat de positieve invloed van praktisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie sterker is voor studenten zonder eerdere blootstelling aan ondernemerschap, kan dus verworpen worden.

Tabel 7: Regressies (** P <0.01, **P<0.05, *P<0.1)

Variabelen	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5 theoretisch	Model 5 praktisch
Ondernemerschapspassie T0	0.755***	0.663***	0.688***	0.661***	0.746***	0.740***
Geslacht	0.093	0.126**	0.124**	0.126**	0.100*	0.095
Leeftijd	0.074	0.075	0.078	0.074	0.067	0.082
Faculteit	-0.073	-0.038	-0.051	-0.043	-0,063	-0.092
Opleidingsniveau	-0.011	0.009	0.005	0.011	-0.007	-0.007
Noodzaak aan ondernemerschap	0.161**	0.182***	0.185***	0.178***	0.157**	0.170***
Opportuniteit aan ondernemerschap	-0.037	-0.021	-0.024	-0.020	-0.029	-0.041
Faalangst	-0.058	-0.099	-0.101	-0.096	-0.061	-0.069
Ondernemerschapsvak	-0.028	-0.058	-0.056	-0.059	-0.032	-0.029
Ondernemerschapsonderwijs		0.183***		0.206*		
Theoretisch ondernemerschapsonderwijs			0.174**		0.093	
Praktisch ondernemerschapsonderwijs			0.204***			0.058
Eerdere blootstelling aan ondernemerschap				0.034	0.027	0.009
Ondernemerschapsonderwijs x Eerdere blootstelling aan ondernemerschap				-0.028	-0.069	
Praktisch ondernemerschapsonderwijs x Eerdere blootstelling aan ondernemerschap						0.061
R-kwadraat	0.678	0.701	0.700	0.696	0.670	0.682

DISCUSSIE

Om een zo concreet en nauwkeurig moge antwoord te bieden op de onderzoeksvraag “*Heeft het volgen van ondernemerschapsonderwijs aan de Universiteit Hasselt een invloed op de ondernemerschapspassie van studenten?*”, worden de praktijkervaringen afgetoetst aan de literatuurstudie. Er wordt gecontroleerd welke hypothesen bevestigd of tegengesproken worden aan de hand van de resultaten uit deze masterproef. Om de resultaten concreter te maken wordt de centrale onderzoeksvraag opgedeeld in twee deelvragen.

De eerste deelvraag gaat na of de invloed van ondernemerschapsonderwijs op ondernemerschapspassie verschillend is naargelang het vak praktijk- of theoretisch gericht is. In deze masterproef wordt dus een onderverdeling gemaakt in de resultaten naargelang de studenten theoretisch of praktisch ondernemerschapsonderwijs volgen. In dit onderzoek wordt de invloed van theoretisch ondernemerschapsonderwijs gemeten aan de hand van het opleidingsonderdeel *Bouwstenen van ondernemerschap*. In de hypothese wordt verondersteld dat de ondernemerschapspassie positief beïnvloed wordt door theoretisch ondernemerschapsonderwijs. Uit de resultaten volgt dat de ondernemerschapspassie van de studenten verhoogd wordt na het volgen van theoretisch ondernemerschapsonderwijs. Wanneer men als onderwijsinstantie wil inzetten op de ondernemerschapspassie van studenten, wordt er vanuit dit onderzoek dus aangeraden om dit te doen met theoretisch ondernemerschapsonderwijs. Hypothese 1a kan dus bevestigd worden aan de hand van de resultaten. Wanneer de studenten *Bouwstenen van ondernemerschap* volgen, dus theoretisch ondernemerschapsonderwijs, verkrijgen ze meer expliciete kennis over ondernemerschap. Doordat de hypothese bevestigd wordt, zal deze expliciete kennis dus ook weldegelijk bijdragen aan de ondernemerschapspassie van de studenten. Anderzijds wordt de invloed van praktisch ondernemerschapsonderwijs onderzocht. In dit onderzoek neemt praktisch ondernemerschapsonderwijs de vorm aan van het opleidingsonderdeel *Ondernemerszin*. In hypothese 1b wordt verondersteld dat ondernemerschapspassie positief beïnvloed wordt door praktisch ondernemerschapsonderwijs. Uit de resultaten volgt dat de ondernemerschapspassie van de studenten verhoogd wordt na het volgen van praktisch ondernemerschapsonderwijs. Wanneer men als onderwijsinstantie wil inzetten op de ondernemerschapspassie van studenten, wordt er vanuit dit onderzoek dus aangeraden om dit te doen met praktisch ondernemerschapsonderwijs. Hypothese 1b kan dus bevestigd worden aan de hand van de resultaten in dit onderzoek.

Praktisch ondernemerschapsonderwijs heeft een grotere invloed dan theoretisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie van studenten. Praktisch ondernemerschapsonderwijs kan namelijk meer gestimuleerd worden doordat ze geïnspireerd worden door ondernemerschap en doordat het gericht is op ervaringsleren (Gibb, 2002; Harmeling & Sarasvathy, 2013; Neck & Greene, 2011; Piperopoulos & Dimov, 2015). Door het ervaringsleren zullen studenten de behoefte voelen om dit om te zetten in een oprichtingsgebeurtenis (Katz & Gartner, 1988). Hierbij worden de studenten zowel kennis als praktische vaardigheden aangeleerd, in tegenstelling tot theoretische vakken. In theoretisch ondernemerschapsonderwijs, in deze context *Bouwstenen van Ondernemerschap*, worden studenten louter de theoretische aspecten bijgebracht van het ondernemerschapsproces (Piperopoulos & Dimov, 2015). Maar theoretisch ondernemerschapsonderwijs biedt aanvullende ondersteuning voor

studenten die al over de initiële *drive* beschikken om ondernemerschap door te voeren naar de praktijk (Bandura, 1997; Piperopoulos & Dimov, 2015; Sanchez, 2011). Een onderwijsinstantie kan dus op beide types ondernemerschapsonderwijs inzetten, dus zowel theoretisch als praktisch, om ondernemerschapspassie te bevorderen.

De tweede deelvraag gaat na of de invloed van ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie van de studenten wordt beïnvloed door de eerdere blootstelling aan ondernemerschap. Concreet wordt er hierbij rekening gehouden met de eerdere blootstelling van ondernemerschap van de studenten. In deze deelvraag wordt ook het onderscheid gemaakt tussen theoretisch ondernemerschapsonderwijs en praktisch ondernemerschapsonderwijs wanneer men de invloed van eerdere blootstelling wil controleren.

In dit onderzoek wordt de invloed van *Bouwstenen van ondernemerschap*, dus theoretisch ondernemerschapsonderwijs, gecontroleerd. In de vooropgestelde hypothese wordt verondersteld dat voor studenten met eerdere blootstelling aan ondernemerschap er een sterkere invloed van theoretisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie aanwezig is. Uit de resultaten van dit onderzoek is gebleken dat eerdere blootstelling aan ondernemerschap geen significante invloed heeft op de relatie tussen theoretisch ondernemerschapsonderwijs en de ondernemerschapspassie van de studenten. De invloed van het opleidingsonderdeel *Bouwstenen van Ondernemerschap* is dus hetzelfde voor zowel studenten zonder eerdere blootstelling aan ondernemerschap als voor studenten met eerdere blootstelling aan ondernemerschap. Beide typen studenten ondervinden dus een positieve invloed op hun ondernemerschapspassie na het volgen van *Bouwstenen van Ondernemerschap*, dus theoretisch ondernemerschapsonderwijs. De resultaten uit de praktijk komen dus ook niet overeen met hypothese 2a die stelt dat de positieve invloed van theoretisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie sterker is voor studenten met eerdere blootstelling aan ondernemerschap. Vanuit deze masterproef wordt deze veronderstelling dus verworpen. In de literatuur werd deze eventuele positieve invloed verklaard doordat studenten wel over een initiële *drive* beschikken om ondernemerschap concreet om te zetten in de praktijk door de eerdere blootstelling, maar nog niet over de theoretische *knowhow* beschikten om dit succesvol door te voeren (Kautonen et al., 2010; Krueger & Carsrud, 1993; Mueller et al., 2014; Zapkau et al., 2015). Toegepast op de *self efficacy theory* op, zijn deze studenten gemotiveerd om deze initiële *drive* te vervolledigen met deze theoretische kennis uit het keuzevak. Hierdoor krijgen de studenten vertrouwen en motivatie in het ondernemerschapsproces (Bandura, 1997; Piperopoulos & Dimov, 2015; Sanchez, 2011).

Ten tweede wordt de invloed van eerdere blootstelling op de relatie tussen de ondernemerschapspassie van de studenten en *Ondernemerszin*, dus praktisch ondernemerschapsonderwijs, gecontroleerd. In de vooropgestelde hypothese wordt verondersteld dat voor studenten zonder eerdere blootstelling aan ondernemerschap er een sterkere invloed van praktisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie aanwezig is. Uit de literatuur wordt dit verklaard doordat studenten mogelijk geïnspireerd worden door de praktijklessen indien ze nog niet concreet wisten wat ondernemerschap inhoudt (Kautonen et al., 2010; Krueger & Carsrud, 1993; Mueller et al., 2014; Zapkau et al., 2015). Uit de resultaten is echter geen significant resultaat gebleken voor de invloed van praktisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie van de studenten zonder eerdere blootstelling

aan ondernemerschap. Hypothese 2b wordt dus niet bevestigd en bijgevolg verworpen. Concreet wil dit dus zeggen dat *Ondernemerszin* dezelfde positieve invloed heeft op de ondernemerschapspassie voor studenten met en zonder eerdere blootstelling aan ondernemerschap.

BIJDRAGEN AAN DE THEORIE

Deze masterthesis levert een bijdrage aan de wetenschappelijke literatuur van ondernemerschapsonderwijs door in te zoomen op ondernemerschapspassie en op eerdere blootstelling aan ondernemerschap als modererende variabele. Verschillende onderzoeksvelden hebben reeds de nadruk gelegd op de primaire rol van passie in het bepalen van een individu zijn motivatie, denkprocessen en gedrag (Perrewe, Hochwarter, Ferris, McAllister, & Harris, 2014; Stoeber, Childs, Hayward, & Feast, 2011; Vallerand & Miquelon, 2007). Het huidige onderzoeksveld rond de invloed van ondernemerschapsonderwijs op ondernemerschapspassie is nog relatief beperkt. Lee et al. (2021) heeft zich gebaseerd op een algemene cursus ondernemerschap en heeft gebruik gemaakt van ondernemers die zich in de directe familie bevinden van studenten als modererende variabele. Deze masterthesis draagt hieraan bij door een onderscheid te maken tussen de verschillende soorten studenten die ondernemerschapsonderwijs volgen. Zo wordt er onderzocht welk type student voor welk type van ondernemerschapsonderwijs het meest geschikt is (Carpenter & Wilson, 2021). De studenten worden onderverdeeld naargelang ze al dan niet eerder zijn blootgesteld ten opzichte van ondernemerschap. Concreet wordt er dus bijgedragen aan de literatuur door rekening te houden met eerdere blootstelling aan ondernemerschap als modererende variabele. Uit dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat de relatie tussen ondernemerschapsonderwijs en de ondernemerschapspassie van de studenten niet beïnvloed wordt door de eerdere blootstelling aan ondernemerschap. Deze bevinding geldt voor zowel theoretisch ondernemerschapsonderwijs als praktisch ondernemerschapsonderwijs. De invloed van beide types ondernemerschapsonderwijs is dus hetzelfde voor beide type studenten. Het huidige onderzoeksveld wordt dus verder aangevuld aangezien bijvoorbeeld Stenholm & Nielsen (2019) ontdekten dat ondernemerschapspassie positief beïnvloed wordt door ondernemerservaring. Meer specifiek ontdekten Taggar, Domurath & Coviello (2019) dat oprichtingservaring een positief verband houdt met ondernemerschapspassie. Volgens Collewaert, Anseel, Crommelinck, De Beuckelaer & Vermeire (2016) neemt de ondernemerschapspassie voor iets op te richten af naargelang het stadium waarin de onderneming zich bevindt. De rolidentiteit van de ondernemer blijft echter behouden doorheen de tijd, maar de positieve gevoelens die ervaren worden door passie voor oprichten nemen af (Newman et al., 2019). Zo kan de ondernemerschapspassie van studenten die reeds een eigen bedrijf hebben opgestart mogelijk niet op dezelfde manier beïnvloed worden. In voorgaand onderzoek werd dus aangegeven dat de relatie tussen ondernemerschapsonderwijs en ondernemerschapspassie afhankelijk is van de achtergrond van de studenten. Deze masterthesis draagt concreet bij aan dit onderzoek door deze stelling te verwerpen.

Het ondernemerschapsonderwijs wordt onderverdeeld in zowel praktisch als theoretisch ondernemerschapsonderwijs. Dit onderzoek richt zich op ondernemerschapspassie als impactindicator. Uit de resultaten is gebleken dat zowel praktisch als theoretisch ondernemerschapsonderwijs een positieve invloed heeft op de ondernemerschapspassie van de studenten. Theoretisch ondernemerschapsonderwijs

heeft een iets minder sterke invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten, maar dit type onderwijs kan hiernaast ook andere aspecten van het ondernemend proces beïnvloeden. Enerzijds kunnen sommige aspecten louter theoretisch onderwezen worden en anderzijds heeft theoretisch ondernemerschapsonderwijs een positieve relatie tot de zelfeffectiviteit van de leerlingen (Piperopoulos & Dimov, 2015; Sanchez, 2011).

BIJDRAGEN AAN DE PRAKTIJK

Ondernemerschapspassie speelt een belangrijke rol bij de creatie en ontwikkeling van ondernemende activiteiten (Cardon et al., 2013; Thorgren & Wincent, 2015). Zo zijn onder andere de groei en de prestaties van ondernemingen, toegang tot financiering en ondernemersvolharing gerelateerd aan ondernemerschapspassie (Thorgren & Wincent, 2015). Ondernemerschapspassie kan bevorderd worden door contextuele factoren zoals onderwijs (Newman, 2019). Dat zal uiteindelijk leiden tot effectief onderwijzen en leren en geeft vooruitzichten voor educatieve, economische en sociale resultaten op de lange termijn (Carpenter & Wilson, 2021). Dit komt zowel de maatschappij ten goede als voor het individu op zich (Praag, 2016). Het huidige onderzoeksveld heeft reeds verschil kunnen aantonen tussen ondernemers die wel of geen ondernemerschapsonderwijs hebben gevolgd, alsook dat dit afhankelijk is van de kwaliteit van het ondernemerschapsonderwijs (Tortella, Guiroga, & Moral-Arce, 2009). Hierdoor ontstaat de discussie in welke mate het onderwijs ondernemend gedrag kan stimuleren (Henrekson en Sanandaji, 2014; Van Praag et al., 2013). De resultaten uit dit onderzoek hebben enkele bijdragen aan zowel theoretisch ondernemerschapsonderwijs als praktisch ondernemerschapsonderwijs. Op die manier kan er ingezet worden op de uitvoering van ondernemerschapsonderwijs door een beter begrip van de context en door rekening te houden met verschillende factoren, zoals de achtergrond, het profiel van de studenten (Bécharde & Grégoire, 2005; Fayolle & Gailly, 2008, 2015; Nabi et al., 2017).

Zoals reeds eerder aangehaald in deze paper zou het de maatschappij ten goede komen als een regering zou inzetten op ondernemerschapsonderwijs. Beleidsmakers kunnen hierop inzetten, maar de informatie waarover ze beschikken is soms te abstract om concrete veranderingen door te voeren. Met de resultaten uit dit onderzoek wordt de mogelijkheid geboden om betere beslissingen te kunnen nemen. Anderzijds haalt de Universiteit Hasselt uiteraard ook voordelen uit dit onderzoek. Op deze manier weten ze in welke mate de opleidingsonderdelen *Bouwstenen van ondernemerschap* en *Ondernemerszin* effectief iets bijdragen en de kennis en kunde van de studenten. Met deze resultaten kan dus aan de slag worden gegaan om lessen beter af te stemmen door rekening te houden met de verschillenden invloeden die voortkomen uit elke soort ondernemerschapsonderwijs. Dit onderzoek richt zich specifiek op de ondernemerschapspassie van de studenten. Hiernaast maakt dit onderzoek een onderscheid tussen het type vak, namelijk of het theoretisch of praktijkgericht is en in welke context welk vak het meeste invloed heeft. De Universiteit Hasselt kan dus meer inzetten op zowel theoretisch als praktisch ondernemerschapsonderwijs indien ze de ondernemerschapspassie van de studenten willen aanwakkeren. Een belangrijke toevoeging hieraan is dat docenten bij deze keuze geen rekening moeten houden met eerdere blootstelling aan ondernemerschap. Dit onderzoek heeft uitgewezen dat beide type studenten op dezelfde manier beïnvloed kunnen worden door zowel theoretisch als praktisch ondernemerschapsonderwijs.

BEPERKINGEN EN AANBEVELINGEN VOOR TOEKOMSTIG ONDERZOEK

Deze masterproef houdt enkele beperkingen in. In dit onderdeel van de paper zullen deze beperkingen geïdentificeerd worden opdat het opportunititeiten biedt voor toekomstig onderzoek.

Een eerste beperking is dat de periode tussen het invullen van de eerste en tweede vragenlijst niet voldoende ruim is. Indien de eindmeting werd afgenomen bij de laatste les van beide opleidingsonderdelen, zou er tijdsgebrek ontstaan zijn. Op het moment van de afname van de eindmeting, resteerde er nog 20 procent van de te volgen lessen. Hierdoor wordt de invloed van ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie van de studenten niet volledig weergegeven.

Hiernaast is dit onderzoek afhankelijk van respondenten die beide vragenlijsten hebben ingevuld. Indien ze niet aan dit criterium voldoen, is de desbetreffende respondent ongeldig. Mede omwille van die reden is de respondentengroep beperkt. Alsook is de medewerking aan dit onderzoek op vrijwillige basis waardoor de responsratio geen honderd procent benadert. Concreet wil dit dus zeggen dat een eerste selectie gebeurt op basis van de gekozen opleidingsonderdelen *Bouwstenen van ondernemerschap* en *Ondernemerszin*. Een verdere selectie gebeurt op basis van de *goodwill* van de studenten om de vragenlijst in te vullen. Ten slotte wordt er geselecteerd op basis van het invullen van beide vragenlijsten. Alsook moeten beide vragenlijsten volledig doorlopen zijn alvorens ze geldig zijn.

Een volgende beperking in dit onderzoek is de omvang van de controlegroep. De controlegroep bestaat uit een groep studenten die dezelfde kenmerken hebben als de experimentele groep, maar waarbij de interventie niet wordt verricht. Doordat deze interventie bij deze groep niet wordt doorgevoerd, kunnen waargenomen effecten niet te wijten zijn aan externe effecten. Concreet wil dit dus zeggen dat beide groepen vergelijkbaar moeten zijn. In deze masterproef zijn deze studenten op zorgvuldige wijze geselecteerd waardoor ze bijgevolg voldoen aan de criteria om inhoudelijk een goede controlegroep te vormen. Maar bij de verzameling van de resultaten, kwamen die van de controlegroep veel trager binnen. Doordat er verder geselecteerd moet worden op basis van het invullen van de tweede vragenlijst, werd deze groep nog minder omvangrijk. De groep respondenten uit het theoretisch opleidingsonderdeel, *Bouwstenen van Ondernemerschap*, bestaat uit 44 studenten. De groep respondenten uit het praktijkgericht opleidingsonderdeel, *Ondernemerszin*, bestaat uit 34 studenten. De controlegroep echter bestaat uit slechts 32 studenten. Idealiter zou de controlegroep bij benadering even groot moeten zijn als de experimentele groep. Concreet wil dit dus zeggen dat het aantal studenten uit *Bouwstenen van Ondernemerschap* en *Ondernemerszin* een stuk hoger ligt dan bij het aantal studenten uit de controlegroep.

In het onderzoeksveld rond educatie wordt er een verschil gemaakt tussen keuzevakken en verplichte vakken (Hahn et al., 2020). Dit onderzoek wordt concreet doorgevoerd met de opleidingsonderdelen *Bouwstenen van Ondernemerschap* en *Ondernemerszin*, die beiden keuzevakken zijn. Studenten hebben dus een aantal keuze opleidingsonderdelen waaruit ze kunnen kiezen. Concreet wil dit dus zeggen dat studenten die deze vakken volgen, mogelijk al over ondernemerschapspassie beschikken. In deze masterproef wordt eerdere blootstelling onderzocht als invloedrijke factor op de relatie tussen ondernemerschapsonderwijs en de ondernemerschapspassie. Maar hiernaast kan de vrijwillige keuze voor

deze vakken ook gebeuren op basis van een nog niet verkende interesse. In dat opzicht brengt dit onderzoek een beperking met zich mee aangezien het experiment dan niet dezelfde invloed kan hebben als bij studenten die over geen ondernemerschapspassie beschikken. Toekomstig onderzoek zou zich kunnen focussen op verplichte opleidingsonderdelen aangezien hier ook studenten bij kunnen zitten die een negatieve attitude hebben ten aanzien van ondernemerschap. Indien het volgen van een bepaald vak op vrijwillige basis is, zullen de studenten een actievere houding aannemen in de les en zullen ze gemotiveerder zijn om kennis en ervaring op te doen aangezien het nauw verbonden is met hun interesses (Hahn et al., 2020). Bij verplichte opleidingsonderdelen daarentegen zal de studenten eerder de noodzakelijke kennis bijgebracht worden, ook al is dat niet nauw verbonden met hun interesses (Carpenter & Wilson, 2021; Hahn et al., 2020). Keuzevakken zijn op zich ook meer gericht op ervaringsleren, gedetailleerder en dragen ze bij aan het proces om ondernemer te worden (Costa et al., 2018; Hahn et al., 2020).

De relatie tussen ondernemerschapseducatie en ondernemerschapspassie wordt onder andere verklaard door de theorie van emotionele besmetting (Newman et al., 2019). Door dit gegeven, zou de ondernemerschapspassie van studenten ten gevolge van ondernemerschapseducatie bevorderd kunnen worden door het type docent. Docenten die relevante ondernemerservaring hebben en dit op een enthousiaste manier willen overbrengen op hun studenten, beschikken zelf over meer ondernemerschapspassie. Zij hebben een grotere kans op het aanwakken van de ondernemerschapspassie van hun studenten dan docenten die hier niet over beschikken. Indien toekomstig onderzoek van de Universiteit Hasselt dit onderzoeksveld wil aanvullen of meer nuanceren, zou de mening van de studenten over desbetreffende docent kunnen gevraagd worden.

Om bovenstaande beperkingen met betrekking tot het experiment om te zetten in een concreet advies voor toekomstig onderzoek wordt aanbevolen om een andere onderzoeksopzet te hanteren. In deze masterproef wordt een quasi-experiment opgesteld als onderzoeksopzet. Bij zowel een quasi-experiment als een echt experiment wordt een oorzaak-gevolg relatie tussen een onafhankelijke en afhankelijke variabele aangetoond. Bij het quasi-experiment in dit onderzoek worden de respondenten verdeeld onder studenten die het opleidingsonderdeel *Bouwstenen van ondernemerschap* volgen, studenten die het opleidingsonderdeel *Ondernemerszin* volgen en studenten die deze vakken niet volgen. Indien de respondenten gerandomiseerd zouden worden, worden de effecten op een meer objectieve manier weergegeven wat leidt tot een correctere evaluatie van beide vakken.

CONCLUSIE

De bestaande literatuurstroom rond ondernemerschapsonderwijs specifiek gericht op ondernemerschapspassie als impactindicator, is relatief beperkt. Er is weinig onderzoek gedaan naar op welke manier een onderwijsinstantie kan inzetten op specifieke lesprogramma's ter bevordering van de ondernemerschapspassie van de studenten. In deze paper wordt nagegaan welk type vak de grootste impact heeft op de ondernemerschapspassie van de studenten, alsook wordt dit gespecificeerd naargelang het type student. Concreet wordt in deze paper dus onderzocht welk type student het meest geschikt is voor een bepaald type ondernemerschapsonderwijs (Carpenter & Wilson, 2021). Om hier een antwoord op te kunnen formuleren werd "*Heeft het volgen van ondernemerschapsonderwijs een invloed op de ondernemerschapspassie van de studenten?*" opgesteld als centrale onderzoeksvraag. Om dit concreter te kunnen beantwoorden, werden er twee deelvragen opgesteld.

In de eerste deelvraag wordt nagegaan of de invloed van ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie van de studenten verschillend is voor zowel enerzijds theoretisch ondernemerschapsonderwijs als voor anderzijds praktisch ondernemerschapsonderwijs. In de context van theoretisch ondernemerschapsonderwijs, namelijk *Bouwstenen van Ondernemerschap*, is de invloed hiervan op de ondernemerschapspassie van de studenten significant. Er is namelijk een significante invloed op 97.5 procent significantieniveau ondervonden. Concreet wil dit dus zeggen dat de ondernemerschapspassie van de studenten hoger zal zijn na het volgen van het opleidingsonderdeel *Bouwstenen van Ondernemerschap*. Wanneer Universiteit Hasselt wil inzetten op de ondernemerschapspassie van de studenten, kan er bijgevolg extra ingezet worden op het theoretisch ondernemerschapsonderwijs. De Universiteit Hasselt kan hiernaast ook inzetten op praktisch ondernemerschapsonderwijs aangezien uit dit onderzoek ook een significante invloed van praktisch ondernemerschapsonderwijs op de ondernemerschapspassie van de studenten is voortgekomen. Er is namelijk een significante invloed op 99.6 procent significantieniveau ondervonden. Dat wil dus zeggen dat na het volgen van *Ondernemerszin*, dus praktisch ondernemerschapsonderwijs, de ondernemerschapspassie van de studenten verhoogd wordt. In de tweede deelvraag wordt nagegaan of de eerdere blootstelling invloed heeft op de ondernemerschapspassie na het volgen van enerzijds theoretisch ondernemerschapsonderwijs en anderzijds praktisch ondernemerschapsonderwijs. Bij het theoretisch ondernemerschapsonderwijs, dus *Bouwstenen van ondernemerschap*, is er geen effect ondervonden van eerdere blootstelling als modererende variabele op de relatie tussen ondernemerschapsonderwijs en de ondernemerschapspassie van de studenten. Anderzijds kan hetzelfde geconcludeerd worden voor praktisch ondernemerschapsonderwijs, dus voor *Ondernemerszin*. Eerdere blootstelling aan ondernemerschap van de studenten heeft geen effect op de relatie tussen praktisch ondernemerschapsonderwijs en de ondernemerschapspassie van de studenten. Wanneer een onderwijsinstantie wil inzetten op het aanwakken van de ondernemerschapspassie van de studenten ten gevolge van ondernemerschapsonderwijs, moet er dus geen rekening gehouden worden met het type student.

LITERATUUR

- Bandura, A. (1986). Fearful expectations and avoidant actions as coeffects of perceived self-efficacy.
- Bhansing, P. V., Leenders, M. A., & Wijnberg, N. M. (2017). Scheduled audience capacity for performing arts productions: The role of product innovativeness and organizational legitimacy. *International Journal of Arts Management*, 63-77.
- Béchar, J. P., & Grégoire, D. (2005). Entrepreneurship education research revisited: The case of higher education. *Academy of management learning & education*, 4(1), 22-43.
- Biraglia, A., & Kadile, V. (2017). The role of entrepreneurial passion and creativity in developing entrepreneurial intentions: Insights from American homebrewers. *Journal of small business management*, 55(1), 170-188.
- Cardon, M. S., Glauser, M., & Murnieks, C. Y. (2017). Passion for what? Expanding the domains of entrepreneurial passion. *Journal of Business Venturing Insights*, 8, 24-32.
- Cardon, M. S., Gregoire, D. A., Stevens, C. E., and Patel, P. C. (2013). Measuring entrepreneurial passion: Conceptual foundations and scale validation. *J. Bus. Ventur.* 28, 373-396.
- Cardon, M. S., and Kirk, C. P. (2015). Entrepreneurial passion as mediator of the self-efficacy to persistence relationship. *Entrep. Theory Pract.* 39, 1027-1050. doi: 10.1111/etap.12089
- Cardon, M. S., Wincent, J., Singh, J., & Drnovsek, M. (2005, August). ENTREPRENEURIAL PASSION: THE NATURE OF EMOTIONS IN ENTREPRENEURSHIP. In *Academy of Management Proceedings* (Vol. 2005, No. 1, pp. G1-G6). Briarcliff Manor, NY 10510: Academy of Management.
- Cardon, M. S., Wincent, J., Singh, J., & Drnovsek, M. (2009). The nature and experience of entrepreneurial passion. *Academy of management Review*, 34(3), 511-532.
- Carpenter, A., & Wilson, R. (2022). A systematic review looking at the effect of entrepreneurship education on higher education student. *The International Journal of Management Education*, 20(2), 100541.
- Chang, J., & Rieple, A. (2013). Assessing students' entrepreneurial development in live projects. *Journal of Small Business and Enterprise Development*.
- Collewaert, V., Anseel, F., Crommelinck, M., De Beuckelaer, A., & Vermeire, J. (2016). When passion fades: Disentangling the temporal dynamics of entrepreneurial passion for founding. *Journal of Management Studies*, 53(6), 966-995.
- Criaco, G., Sieger, P., Wennberg, K., Chirico, F., & Minola, T. (2017). Parents' performance in entrepreneurship as a "double-edged sword" for the intergenerational transmission of entrepreneurship. *Small Business Economics*, 49(4), 841-864.
- Davidsson, P., (1995). Determinants of entrepreneurial intentions. RENT IX Workshop, Piacenza, Italy.
- Fayolle, A. (2013). Personal views on the future of entrepreneurship education. *Entrepreneurship and Regional Development* 25(7-8): 692-701.
- Fayolle, A., & Gailly, B. (2015). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial attitudes and intention: Hysteresis and persistence. *Journal of small business management*, 53(1), 75-93.
- Fayolle, A., Gailly, B., & Lassas-Clerc, N. (2006). Assessing the impact of entrepreneurship education programmes: a new methodology. *Journal of European industrial training*.
- Gartner, W. B. (1988). "Who is an entrepreneur?" is the wrong question. *American journal of Small Business*, 12(4), 11-32. DOI: 10.1177/104225878801200401
- Gielnik, M. M., Frese, M., Kahara-Kawuki, A., Wasswa Katono, I., Kyejjusa, S., Ngoma, M., ... & Dlugosch,

- T. J. (2015). Action and action-regulation in entrepreneurship: Evaluating a student training for promoting entrepreneurship. *Academy of Management Learning & Education*, 14(1), 69-94.
- Hägg, G., & Gabrielsson, J. (2020). A systematic literature review of the evolution of pedagogy in entrepreneurial education research. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 26(5), 829-861.
- Hagel, J. (2016). "We need to expand our definition of entrepreneurship", Retrieved from Harvard Business Review.
- Hahn, D., Minola, T., Bosio, G., & Cassia, L. (2020). The impact of 3 entrepreneurship education on university students' entrepreneurial skills: a family embeddedness perspective. *Small Business Economics*, 55(1), 257-282
- Harmeling, S. S., & Sarasvathy, S. D. (2013). When contingency is a resource: Educating entrepreneurs in the Balkans, the Bronx, and beyond. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 37(4), 713-744.
- Henrekson, M., & Sanandaji, T. (2014). Small business activity does not measure entrepreneurship. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(5), 1760-1765.
- Hsu, D. K., Wiklund, J., & Cotton, R. D. (2017). Success, failure, and entrepreneurial reentry: An experimental assessment of the veracity of self-efficacy and prospect theory. *Entrepreneurship theory and practice*, 41(1), 19-47.
- Karlsson, T., & Moberg, K. (2013). Improving perceived entrepreneurial abilities through education: Exploratory testing of an entrepreneurial self efficacy scale in a pre-post setting. *The International Journal of Management Education*, 11(1), 1-11.
- Krueger, N. (1993). The impact of prior entrepreneurial exposure on perceptions of new venture feasibility and desirability. *Entrepreneurship Theory and Practice*, Vol. 18(1), pp. 5-21.
- Krueger, N. F., & Carsrud, A. L. (1993). Entrepreneurial intentions: Applying the theory of planned behaviour. *Entrepreneurship & regional development*, 5(4), 315-330.
- Lee, Y., Cortes, A. F., & Joo, M. (2021). Entrepreneurship education and founding passion: the moderating role of entrepreneurial family background. *Frontiers in Psychology*, 12.
- Li, C., Murad, M., Shahzad, F., Khan, M. A. S., Ashraf, S. F., & Dogbe, C. S. K. (2020). Entrepreneurial passion to entrepreneurial behavior: role of entrepreneurial alertness, entrepreneurial self-efficacy and proactive personality. *Frontiers in psychology*, 11, 1611.
- Lindquist, M., J. Sol en C.M. van Praag (2015) Why do entrepreneurial parents have entrepreneurial children? *Journal of Labor Economics*, 33(2), 269-296.
- López, T., & Álvarez, C. (2018). Entrepreneurship research in Latin America: a literature review. *Academia Revista Latinoamericana de Administración*, 31(4), 736-756.
- Lyons, E., & Zhang, L. (2018). Who does (not) benefit from entrepreneurship programs?. *Strategic Management Journal*, 39(1), 85-112.
- Mazrekaj, D., De Witte, K., & Schiltz, F. (2019). Het rendement van ondernemerschapsonderwijs op de Vlaamse arbeidsmarkt. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk*, 29(2), 83-90. Steunpunt Werk / Uitgeverij Acco.
- Mensmann, M., & Frese, M. (2019). Who stays proactive after entrepreneurship training? Need for cognition, personal initiative maintenance, and well-being. *Journal of Organizational Behavior*, 40(1), 20-37.
- Murnieks, C. Y., Mosakowski, E., & Cardon, M. S. (2014). Pathways of passion: Identity centrality, passion,

- and behavior among entrepreneurs. *Journal of management*, 40(6), 1583-1606.
- Nabi, G., Linan, F., Fayolle, A., Krueger, N., & Walmsley, A. (2017). The impact of entrepreneurship education in higher education: A systematic review and research agenda. *Academy of Management Learning & Education*, 16(2), 277-299.
- Neck, H. M., & Greene, P. G. (2011). Entrepreneurship education: known worlds and new frontiers. *Journal of small business management*, 49(1), 55-70.
- Newman, A., Obschonka, M., Moeller, J., & Chandan, G. G. (2021). Entrepreneurial passion: A review, synthesis, and agenda for future research. *Applied Psychology*, 70(2), 816-860.
- Oreopoulos, P., & Salvanes, K. G. (2011). Priceless: The nonpecuniary benefits of schooling. *Journal of Economic perspectives*, 25(1), 159-84.
- Peterman, N. E., & Kennedy, J. (2003). Enterprise education: Influencing students' perceptions of entrepreneurship. *Entrepreneurship theory and practice*, 28(2), 129-144.
- Piperopoulos, P., & Dimov, D. (2015). Burst bubbles or build steam? Entrepreneurship education, entrepreneurial self-efficacy, and entrepreneurial intentions. *Journal of small business management*, 53(4), 970-985.
- Politis, D. (2005). The process of entrepreneurial learning: A conceptual framework. *Entrepreneurship theory and practice*, 29(4), 399-424.
- Praag, M. V. (2016). Ondernemerschap en onderwijs: van basisschool tot universiteit. *Bovenberg, L. & Haan, F.(2016). Economieonderwijs*
- Rasmussen, E. A., & Sørheim, R. (2006). Action-based entrepreneurship education. *Technovation*, 26(2), 185-194.
- Rideout, E. C., & Gray, D. O. (2013). Does entrepreneurship education really work? A review and methodological critique of the empirical literature on the effects of university-based entrepreneurship education. *Journal of small business management*, 51(3), 329-351.
- Rogoff, E. G., & Heck, R. K. Z. (2003). Evolving research in entrepreneurship and family business: Recognizing family as the oxygen that feeds the fire of entrepreneurship. *Journal of business venturing*, 18(5), 559-566.
- Saif, H. A., & Ghania, U. (2020). Need for achievement as a predictor of entrepreneurial behavior: The mediating role of entrepreneurial passion for founding and entrepreneurial interest. *International Review of Management and Marketing*, 10(1), 40.
- Sánchez, J. C. (2013). The impact of an entrepreneurship education program on entrepreneurial competencies and intention. *Journal of small business management*, 51(3), 447-465.
- Schlaegel, C., & Koenig, M. (2014). Determinants of entrepreneurial intent: A meta-analytic test and integration of competing models. *Entrepreneurship theory and practice*, 38(2), 291-332.
- Schröder, E., & Schmitt-Rodermund, E. (2006). Crystallizing enterprising interests among adolescents through a career development program: The role of personality and family background. *Journal of Vocational Behavior*, 69(3), 494-509.
- Sieger, P., & Minola, T. (2017). The family's financial support as a "poisoned gift": A family embeddedness perspective on entrepreneurial intentions. *Journal of Small Business Management*, 55, 179-204.
- Stenholm, P., & Nielsen, M. S. (2019). Understanding the emergence of entrepreneurial passion: The influence of perceived emotional support and competences. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*.

- Sternberg, R. and Wennekers, S. (2005) Determinants and Effects of New Business Creation Using Global Entrepreneurship Monitor Data. *Small Business Economics*, 24, 193-203.
- Steyaert, C. & Katz, J. (2004). Reclaiming the space of entrepreneurship in society: geographical, discursive and social dimensions. *Entrepreneurship & Regional Development*, 16:3, pp. 179-196.
- Sukavejworakit, K., Promsiri, T., & Virasa, T. (2018). OETEL: An innovative teaching model for entrepreneurship education. *Journal of Entrepreneurship Education*, 21(2), 1-11.
- Taggar, S., Domurath, A., & Coviello, N. (2019, July). Team entrepreneurial passion: linking intra-and inter-personal influences with outcomes. In *Academy of Management Proceedings* (Vol. 2019, No. 1, p. 16015). Briarcliff Manor, NY 10510: Academy of Management.
- Thorgren, S., & Wincent, J. (2015). Passion and habitual entrepreneurship. *International Small Business Journal*, 33(2), 216-227.
- Tortella, G., Quiroga, G., & Moral-Arce, I. (2009). Nature or Nurture? Factors of Entrepreneurship: A Comparative Approach.
- Turner, T., & Gianiodis, P. (2018). Entrepreneurship unleashed: Understanding entrepreneurial education outside of the business school. *Journal of Small Business Management*, 56(1), 131-149.
- Van Praag, M., van Witteloostuijn, A., & van der Sluis, J. (2013). The higher returns to formal education for entrepreneurs versus employees. *Small Business Economics*, 40(2), 375-396.
- Vermeire, J., & Collewaert, V. (2013). Alles wat u nog niet wist over passie bij ondernemers.
- Von Graevenitz, G., Harhoff, D., & Weber, R. (2010). The effects of entrepreneurship education. *Journal of Economic behavior & organization*, 76(1), 90-112.
- Wright, M., & Zahra, S. (2011). The other side of paradise: Examining the dark side of entrepreneurship. *Entrepreneurship Research Journal*, 1(3).
- Yitshaki, R., & Kropp, F. (2019). Entrepreneurial passions and identities in different contexts: a comparison between high-tech and social entrepreneurs. In *Entrepreneurial Identity and Identity Work* (pp. 30-57). Routledge.
- Zapkau, F. B., Schwens, C., Steinmetz, H., & Kabst, R. (2015). Disentangling the effect of prior entrepreneurial exposure on entrepreneurial intention. *Journal of Business Research*, 68(3), 639-653.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: ENQUÊTE NULMETING

Beste student

In het kader van onderzoek naar het ondernemerschapsniveau van studenten aan de UHasselt, is een enquête opgesteld die maximum 10 min. van je kostbare tijd in beslag zal nemen. Er zijn geen juiste of foute antwoorden. De door jou verstrekte informatie zal strikt vertrouwelijk en anoniem behandeld worden en zal enkel gebruikt worden in het kader van dit onderzoek. We zullen jullie binnenkort opnieuw contacteren om de vragenlijst opnieuw in te vullen. Studenten die beide enquêtes afleggen maken kans op een cadeaubon van bol.com t.w.v. €30.

Alvast bedankt voor uw deelname!

Julie Grootaers
Prof. dr. Jelle Schepers
Drs. Rik Vanhees

Alvorens aan dit onderzoek te beginnen, geven we je hieronder meer informatie over jouw privacy en over jouw rechten in deze studie. Gelieve onderstaande informatie aandachtig door te nemen. Wij behandelen al jouw informatie conform de GDPR-regelgeving. Dit onderzoek wordt afgenomen door middel van een vragenlijst. Deze peilt naar jouw eigen meningen en ervaringen. Er zijn met andere woorden geen juiste of foute antwoorden. Jouw deelname aan dit onderzoek is vrijwillig. Je hebt het recht om jouw deelname op elk moment stop te zetten door de webpagina af te sluiten. Daarvoor hoeft je geen reden te geven en zal er voor jou geen nadeel ontstaan. Jouw gegevens worden op een gecodeerde manier verwerkt waardoor de vertrouwelijkheid in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd wordt. Dit betekent dat de onderzoekers je niet kunnen identificeren, tenzij je zelf aanvullende gegevens zou verstrekken. De resultaten van dit onderzoek worden gebruikt voor wetenschappelijke doeleinden en kunnen gepubliceerd worden. Jouw persoonsgegevens worden daarbij niet gepubliceerd. Je behoudt steeds het recht tot inzage van jouw persoonlijke gegevens. Dit laat jou toe om jouw gegevens te corrigeren, aan te vullen of te wissen. Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent jouw privacy of gegevensbescherming in dit onderzoek kan je contact opnemen met de dienst privacy via privacy@uhasselt.be.

Gelieve naar de volgende pagina te klikken indien je hiermee akkoord bent.

Geef aan in welke mate je het eens bent met volgende stellingen van 1 (volledig oneens) tot 7 (volledig eens).

	Volledig oneens	Oneens	Eerder oneens	Niet eens, noch oneens	Eerder eens	Eens	Volledig eens
Ondernemer zijn brengt voor mij meer voordelen dan nadelen met zich mee	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Een carrière als ondernemer is aantrekkelijk voor mij	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik de kans en de middelen had, zou ik graag een bedrijf starten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ondernemer zijn zou voor mij veel voldoening geven	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uit de vele carrièremogelijkheden, zou ik het liefst ondernemer zijn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Als je zou besluiten een bedrijf op te richten, zouden mensen in je naaste omgeving die beslissing dan goedkeuren? Geef aan van 1 (totale afkeuring) tot 7 (totale goedkeuring).

	Totale afkeuring	Afkeuring	Eerder afkeuring	Geen goedkeuring, noch afkeuring	Eerder goedkeuring	Goedkeuring	Totale goedkeuring
Je familie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Je collega's	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Je naaste vrienden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

In welke mate ben je het eens met volgende stellingen over uw ondernemerscapaciteiten? Geef aan van 1 (volledig oneens) tot 7 (volledig eens).

	Volledig oneens	Oneens	Eerder oneens	Niet eens, noch oneens	Eerder eens	Eens	Volledig eens
Een bedrijf oprichten en het draaiende houden, zou gemakkelijk zijn voor mij	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb controle over het oprichtingsproces van een nieuw bedrijf	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben bereid een levensvatbaar bedrijf te starten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ken de nodige praktische details om een bedrijf te starten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik weet hoe ik een ondernemersproject moet ontwikkelen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik zou proberen een bedrijf te starten, zou ik een hoge slaagkans hebben	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Geef aan in welke mate je het eens bent met volgende stellingen van 1 (volledig oneens) tot 7 (volledig eens).

	Volledig oneens	Oneens	Eerder oneens	Niet eens, noch oneens	Eerder eens	Eens	Volledig eens
Ik ben bereid om alles te doen om ondernemer te zijn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn professionele doel is om ondernemer te worden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zal er alles aan doen om mijn eigen bedrijf te starten en te besturen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben vastbesloten om in de toekomst een eigen bedrijf op te richten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het starten van een bedrijf reeds serieus in overweging genomen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb de vaste intentie om ooit een bedrijf op te starten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Heeft een ouder momenteel een bedrijf of heeft dat ooit gehad?

- ☐ Nee
- ☐ Ja

Heeft een familielid of een vriend momenteel een bedrijf of heeft dat ooit gehad?

- ☐ Nee
☐ Ja

Heb je ooit in een klein of nieuw opgericht bedrijf gewerkt?

- ☐ Nee
☐ Ja

Ben je ooit een eigen bedrijf begonnen?

- ☐ Nee
☐ Ja

Geef aan in welke mate je het eens bent met volgende stellingen van 1 (volledig oneens) tot 7 (volledig eens).

	Volledig oneens	Oneens	Eerder oneens	Niet eens, noch oneens	Eerder eens	Eens	Volledig eens
Het is spannend om nieuwe manieren te bedenken om onervulde marktbehoeften op te lossen die gecommmercialiseerd kunnen worden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het leuk om te zoeken naar nieuwe ideeën om producten/diensten aan te bieden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben gemotiveerd om uit te zoeken hoe ik bestaande producten/diensten beter kan maken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het zoeken naar nieuwe kansen in de omgeving vind ik een boeiende ondernemersactiviteit	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het bedenken van nieuwe oplossingen voor problemen is een belangrijk onderdeel van wie ik ben	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het oprichten van een nieuw bedrijf boeit me	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Het bezitten van een eigen bedrijf geeft mij energie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het is leuk om een nieuwe onderneming uit te bouwen door opkomend succes	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De oprichter zijn van een bedrijf is een belangrijk onderdeel van wie ik ben	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het heel leuk om de juiste mensen te vinden om mijn product/dienst aan te verkopen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het is spannend om de juiste mensen te verzamelen om voor mijn bedrijf te werken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het motiveert me om mezelf en mijn medewerkers naar een hoger niveau te tillen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bedrijven ontwikkelen en laten groeien is een belangrijk onderdeel van wie ik ben	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Geef aan in welke mate je het eens bent met volgende stellingen van 1 (volledig oneens) tot 7 (volledig eens).

	Volledig oneens	Oneens	Eerder oneens	Niet eens, noch oneens	Eerder eens	Eens	Volledig eens
Veiligheid eerst	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik neem geen gezondheidsrisico's	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vermijd liever risico's	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik neem regelmatig risico's	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik hou er echt niet van om niet te weten wat er gaat gebeuren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zie risico's meestal als een uitdaging	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vul de volgende stelling aan.

	1 (Risicomijder)	2	3	4	5	6	7 (Risicozoeker)
Ik zie mezelf als een ...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Geef aan in welke mate je het eens bent met volgende stellingen van 1 (volledig oneens) tot 7 (volledig eens).

	Volledig oneens	Oneens	Eerder oneens	Niet eens, noch oneens	Eerder eens	Eens	Volledig eens
Ik heb frequentie interacties met anderen om nieuwe informatie te verkrijgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik let altijd op nieuwe zakelijke ideeën als ik op zoek ben naar informatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik lees regelmatig nieuws, tijdschriften of vakpublicaties om nieuwe informatie te verkrijgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik surf elke dag op internet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben een gepassioneerd informatiezoeker	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben altijd actief op zoek naar nieuwe informatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zie verbanden tussen schijnbaar niet-gerelateerde stukjes informatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben goed in "connecting dots"	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zie vaak verbanden tussen voorheen niet-verbonden informatiedomeinen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb een onderbuikgevoel voor mogelijke kansen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan onderscheid maken tussen winstgevende kansen en minder winstgevende kansen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb de gave om kansen met een hoge waarde te onderscheiden van kansen met een lage waarde	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik meerdere kansen krijg, kan ik de goede selecteren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vul de volgende stelling aan

	Sterk zal verslechteren	Zal verslechteren	Een beetje zal verslechteren	Gelijk zal blijven	Een beetje zal verbeteren	Zal verbeteren	Sterk zal verbeteren
Ik verwacht dat mijn financiële situatie de komende 12 maanden ...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Zie je duidelijke opportuniteiten om de komende 6 maanden een eigen bedrijf te starten?

- ☐ Nee
☐ Ja

Zou de angst om te falen je weerhouden om een bedrijf op te starten?

- ☐ Nee
☐ Ja

Geef aan in welke mate je het eens bent met de volgende stellingen van 1 (volledig oneens) tot 7 (volledig eens)

	Volledig oneens	Oneens	Eerder oneens	Niet eens, noch oneens	Eerder eens	Eens	Volledig eens
Ethisch en sociaal verantwoordelijk zijn is het belangrijkste dat een bedrijf kan doen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hoewel outputkwaliteit essentieel is voor bedrijfssucces, zijn ethiek en sociale verantwoordelijkheid dat niet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Communicatie is belangrijker voor de algehele effectiviteit van een organisatie dan of het al dan niet om ethiek en sociale verantwoordelijkheid gaat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bedrijfsplanning en het stellen van doelen moeten discussies over ethiek en sociale verantwoordelijkheid omvatten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De belangrijkste zorg voor een bedrijf is winst maken, zelfs als dat betekent dat je van de regels moet afwijken of ze overtreden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

De ethische en sociale verantwoordelijkheid van een bedrijf is essentieel voor zijn winstgevendheid op lange termijn

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

De algehele effectiviteit van een bedrijf kan in hoge mate worden bepaald door de mate waarin het ethisch en maatschappelijk verantwoord is

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Om concurrerend te blijven in een mondiale omgeving, zullen bedrijven ethiek en sociale verantwoordelijkheid moeten negeren

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Maatschappelijke verantwoordelijkheid en winstgevendheid kunnen verenigbaar zijn

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Bedrijfsethiek en sociale verantwoordelijkheid zijn van cruciaal belang voor het voortbestaan van een onderneming

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

De eerste prioriteit van een bedrijf moet het moreel van de werknemers zijn

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Bedrijven hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid die verder gaat dan het maken van winst

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Als het voortbestaan van een onderneming op het spel staat, moet men ethiek en sociale verantwoordelijkheid vergeten

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Efficiëntie is voor een bedrijf veel belangrijker dan het al dan niet als ethisch of maatschappelijk verantwoord beschouwd worden

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Goede ethiek is vaak een goede zaak

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Als de aandeelhouders ontevreden zijn, doet niets anders er nog toe

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

In welke faculteit zit je?

- ☐ Architectuur en Kunst
- ☐ Bedrijfseconomische Wetenschappen
- ☐ Geneeskunde en Levenswetenschappen
- ☐ Industriële Ingenieurswetenschappen
- ☐ Rechten
- ☐ Revalidatiewetenschappen
- ☐ Educatieve Studies
- ☐ Mobiliteitswetenschappen
- ☐ Wetenschappen

Wat is opleidingsniveau?

- ☐ 1e Bachelor
- ☐ 2e Bachelor
- ☐ 3e Bachelor
- ☐ Master

Welk van onderstaande opleidingsonderdelen volg je?

- ☐ Bouwstenen van ondernemerschap
- ☐ Ondernemerszin
- ☐ MVO & bedrijfsethiek
- ☐ Collectief vervoer
- ☐ Gezondheidsorganisatie en -beleid
- ☐ Insolventierecht
- ☐ Geen van bovenstaande

Heb je eerder al een ondernemerschapsvak gevolgd?

- ☐ Nee
- ☐ Ja

Wat is je geslacht?

- ☐ Man
- ☐ Vrouw
- ☐ Andere

Hoe oud ben je?

Wat is je studentnummer?

Wat is je UHasselt e-mailadres?

Bedankt voor uw deelname!

Voor kwaliteitsdoeleinden, zullen we je binnenkort opnieuw contacteren voor een korte follow-up bevraging. Studenten die ook deze tweede enquête tijdig invullen maken kans op een cadeaubon van bol.com t.w.v. €30.

Met vriendelijke groeten

Julie Grootaers
(julie.grootaers@student.uhasselt.be)

Prof. dr. Jelle Schepers
(jelle.schepers@uhasselt.be)

Drs. Rik Vanhees
(rik.vanhees@uhasselt.be)

BIJLAGE 2: ENQUÊTE EINDMETING

Beste student

Heel erg bedankt voor het invullen van de eerste vragenlijst! Deze follow-up bevraging kadert in het onderzoek naar de ondernemerschapspassie bij studenten aan de UHasselt. De vragenlijst zal maximum 10 min. van je kostbare tijd in beslag nemen. Er zijn geen juiste of foute antwoorden. De door jou verstrekte informatie zal strikt vertrouwelijk en anoniem behandeld worden en zal enkel gebruikt worden in het kader van dit onderzoek.

Alvast bedankt voor uw deelname!

Julie Grootaers

Prof. dr. Jelle Schepers

Drs. Rik Vanhees

Alvorens aan dit onderzoek te beginnen, geven we je hieronder meer informatie over jouw privacy en over jouw rechten in deze studie. Gelieve onderstaande informatie aandachtig door te nemen. Wij behandelen al jouw informatie conform de GDPR-regelgeving. Dit onderzoek wordt afgenomen door middel van een vragenlijst. Deze peilt naar jouw eigen meningen en ervaringen. Er zijn met andere woorden geen juiste of foute antwoorden. Jouw deelname aan dit onderzoek is vrijwillig. Je hebt het recht om jouw deelname op elk moment stop te zetten door de webpagina af te sluiten. Daarvoor hoeft je geen reden te geven en zal er voor jou geen nadeel ontstaan. Jouw gegevens worden op een gecodeerde manier verwerkt waardoor de vertrouwelijkheid in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd wordt. Dit betekent dat de onderzoekers je niet kunnen identificeren, tenzij je zelf aanvullende gegevens zou verstrekken. De resultaten van dit onderzoek worden gebruikt voor wetenschappelijke doeleinden en kunnen gepubliceerd worden. Jouw persoonsgegevens worden daarbij niet gepubliceerd. Je behoudt steeds het recht tot inzage van jouw persoonlijke gegevens. Dit laat jou toe om jouw gegevens te corrigeren, aan te vullen of te wissen. Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent jouw privacy of gegevensbescherming in dit onderzoek kan je contact opnemen met de dienst privacy via privacy@uhasselt.be.

Gelieve naar de volgende pagina te klikken indien je hiermee akkoord bent.

Geef aan in welke mate je het eens bent met volgende stellingen van 1 (volledig oneens) tot 7 (volledig eens).

	Volledig oneens	Oneens	Eerder oneens	Niet eens, noch oneens	Eerder eens	Eens	Volledig eens
Ondernemer zijn brengt voor mij meer voordelen dan nadelen met zich mee	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Een carrière als ondernemer is aantrekkelijk voor mij	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik de kans en de middelen had, zou ik graag een bedrijf starten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ondernemer zijn zou voor mij veel voldoening geven	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Uit de vele carrièremogelijkheden, zou ik het liefst ondernemer zijn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Als je zou besluiten een bedrijf op te richten, zouden mensen in je naaste omgeving die beslissing dan goedkeuren? Geef aan van 1 (totale afkeuring) tot 7 (totale goedkeuring).

	Totale afkeuring	Afkeuring	Eerder afkeuring	Geen goedkeuring, noch afkeuring	Eerder goedkeuring	Goedkeuring	Totale goedkeuring
Je familie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Je collega's	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Je naaste vrienden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

In welke mate ben je het eens met volgende stellingen over uw ondernemerscapaciteiten? Geef aan van 1 (volledig oneens) tot 7 (volledig eens).

	Volledig oneens	Oneens	Eerder oneens	Niet eens, noch oneens	Eerder eens	Eens	Volledig eens
Een bedrijf oprichten en het draaiende houden, zou gemakkelijk zijn voor mij	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb controle over het oprichtingsproces van een nieuw bedrijf	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben bereid een levensvatbaar bedrijf te starten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ken de nodige praktische details om een bedrijf te starten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik weet hoe ik een ondernemersproject moet ontwikkelen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik zou proberen een bedrijf te starten, zou ik een hoge slaagkans hebben	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Geef aan in welke mate je het eens bent met volgende stellingen van 1 (volledig oneens) tot 7 (volledig eens).

	Volledig oneens	Oneens	Eerder oneens	Niet eens, noch oneens	Eerder eens	Eens	Volledig eens
Ik ben bereid om alles te doen om ondernemer te zijn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn professionele doel is om ondernemer te worden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zal er alles aan doen om mijn eigen bedrijf te starten en te besturen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben vastbesloten om in de toekomst een eigen bedrijf op te richten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb het starten van een bedrijf reeds serieus in overweging genomen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb de vaste intentie om ooit een bedrijf op te starten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Geef aan in welke mate je het eens bent met volgende stellingen van 1 (volledig oneens) tot 7 (volledig eens).

	Volledig oneens	Oneens	Eerder oneens	Niet eens, noch oneens	Eerder eens	Eens	Volledig eens
Het is spannend om nieuwe manieren te bedenken om onervulde marktbehoeften op te lossen die gecommmercialiseerd kunnen worden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het leuk om te zoeken naar nieuwe ideeën om producten/diensten aan te bieden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben gemotiveerd om uit te zoeken hoe ik bestaande producten/diensten beter kan maken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het zoeken naar nieuwe kansen in de omgeving vind ik een boeiende ondernemersactiviteit	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het bedenken van nieuwe oplossingen voor problemen is een belangrijk onderdeel van wie ik ben	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het oprichten van een nieuw bedrijf boeit me	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Het bezitten van een eigen bedrijf geeft mij energie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het is leuk om een nieuwe onderneming uit te bouwen door opkomend succes	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De oprichter zijn van een bedrijf is een belangrijk onderdeel van wie ik ben	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het heel leuk om de juiste mensen te vinden om mijn product/dienst aan te verkopen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het is spannend om de juiste mensen te verzamelen om voor mijn bedrijf te werken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het motiveert me om mezelf en mijn medewerkers naar een hoger niveau te tillen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bedrijven ontwikkelen en laten groeien is een belangrijk onderdeel van wie ik ben	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Geef aan in welke mate je het eens bent met volgende stellingen van 1 (volledig oneens) tot 7 (volledig eens).

	Volledig oneens	Oneens	Eerder oneens	Niet eens, noch oneens	Eerder eens	Eens	Volledig eens
Veiligheid eerst	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik neem geen gezondheidsrisico's	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vermijd liever risico's	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik neem regelmatig risico's	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik hou er echt niet van om niet te weten wat er gaat gebeuren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zie risico's meestal als een uitdaging	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vul de volgende stelling aan.

	1 (Risicomijder)	2	3	4	5	6	7 (Risicozoeker)
Ik zie mezelf als een ...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Geef aan in welke mate je het eens bent met volgende stellingen van 1 (volledig oneens) tot 7 (volledig eens).

	Volledig oneens	Oneens	Eerder oneens	Niet eens, noch oneens	Eerder eens	Eens	Volledig eens
Ik heb frequentie interacties met anderen om nieuwe informatie te verkrijgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik let altijd op nieuwe zakelijke ideeën als ik op zoek ben naar informatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik lees regelmatig nieuws, tijdschriften of vakpublicaties om nieuwe informatie te verkrijgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik surf elke dag op internet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben een gepassioneerd informatiezoeker	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben altijd actief op zoek naar nieuwe informatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zie verbanden tussen schijnbaar niet-gerelateerde stukjes informatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik ben goed in "connecting dots"	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zie vaak verbanden tussen voorheen niet-verbonden informatiedomeinen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb een onderbuikgevoel voor mogelijke kansen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan onderscheid maken tussen winstgevende kansen en minder winstgevende kansen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb de gave om kansen met een hoge waarde te onderscheiden van kansen met een lage waarde	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik meerdere kansen krijg, kan ik de goede selecteren	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Vul de volgende stelling aan

	Sterk zal verslechteren	Zal verslechteren	Een beetje zal verslechteren	Gelijk zal blijven	Een beetje zal verbeteren	Zal verbeteren	Sterk zal verbeteren
Ik verwacht dat mijn financiële situatie de komende 12 maanden ...	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Zie je duidelijke opportuniteiten om de komende 6 maanden een eigen bedrijf te starten?

- ☐ Nee
☐ Ja

Zou de angst om te falen je weerhouden om een bedrijf op te starten?

- ☐ Nee
☐ Ja

Heeft een familielid of een vriend momenteel een bedrijf of heeft dat ooit gehad?

- ☐ Nee
☐ Ja

Heb je ooit in een klein of nieuw opgericht bedrijf gewerkt?

- ☐ Nee
☐ Ja

Ben je ooit een eigen bedrijf begonnen?

- ☐ Nee
☐ Ja

Geef aan in welke mate je het eens bent met de volgende stellingen van 1 (volledig oneens) tot 7 (volledig eens)

	Volledig oneens	Oneens	Eerder oneens	Niet eens, noch oneens	Eerder eens	Eens	Volledig eens
Ethisch en sociaal verantwoordelijk zijn is het belangrijkste dat een bedrijf kan doen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hoewel outputkwaliteit essentieel is voor bedrijfssucces, zijn ethiek en sociale verantwoordelijkheid dat niet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Communicatie is belangrijker voor de algehele effectiviteit van een organisatie dan of het al dan niet om ethiek en sociale verantwoordelijkheid gaat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bedrijfsplanning en het stellen van doelen moeten discussies over ethiek en sociale verantwoordelijkheid omvatten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De belangrijkste zorg voor een bedrijf is winst maken, zelfs als dat betekent dat je van de regels moet afwijken of ze overtreden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

De ethische en sociale verantwoordelijkheid van een bedrijf is essentieel voor zijn winstgevendheid op lange termijn

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

De algehele effectiviteit van een bedrijf kan in hoge mate worden bepaald door de mate waarin het ethisch en maatschappelijk verantwoord is

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Om concurrerend te blijven in een mondiale omgeving, zullen bedrijven ethiek en sociale verantwoordelijkheid moeten negeren

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Maatschappelijke verantwoordelijkheid en winstgevendheid kunnen verenigbaar zijn

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Bedrijfsethiek en sociale verantwoordelijkheid zijn van cruciaal belang voor het voortbestaan van een onderneming

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

De eerste prioriteit van een bedrijf moet het moreel van de werknemers zijn

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Bedrijven hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid die verder gaat dan het maken van winst

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Als het voortbestaan van een onderneming op het spel staat, moet men ethiek en sociale verantwoordelijkheid vergeten

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Efficiëntie is voor een bedrijf veel belangrijker dan het al dan niet als ethisch of maatschappelijk verantwoord beschouwd worden

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Goede ethiek is vaak een goede zaak

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Als de aandeelhouders ontevreden zijn, doet niets anders er nog toe

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Wat is je studentenummer?

Wat is je UHasselt e-mailadres?

Bedankt voor uw deelname!

Studenten die ook deze tweede enquête tijdig ingevuld hebben, maken kans op een cadeaubon van bol.com t.w.v. €30.

Met vriendelijke groeten

Julie Grootaers
(julie.grootaers@student.uhasselt.be)

Prof. dr. Jelle Schepers
(jelle.schepers@uhasselt.be)

Drs. Rik Vanhees
(rik.vanhees@uhasselt.be)